

Bestseller New York Times
Prodáno více než milion výtisků

GENTLEMAN

V

MOSKVĚ

Autor knihy Pravidla zdvořilosti

AMOR TOWLES

VYŠEHRAĐ

**GENTLEMAN
V MOSKVĚ**
Amor Towles

**GENTLEMAN
V MOSKVĚ**
Amor Towles

VYŠEHRAĐ

Z anglického originálu *A Gentleman in Moscow*,
vydaného nakladatelstvím Viking Press,
an imprint of Penguin Random House LLC, 2016,
přeložila Martina Šímová

Obálku a ilustrace navrhla Melissa Four

Typografie Kateřina Urbanová

Odpovědná redaktorka Alena Snelling

E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2018 jako svou 1736. publikaci

Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 230 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

A Gentleman in Moscow

© 2016 by Cetology, Inc.

All rights reserved

Translation © Martina Šímová, 2018

Cover design and illustration: Melissa Four

ISBN 978-80-7429-994-0

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

Pro Stokley a Esmé

MOSKVA 1922

*Moc dobře si vzpomínám,
když přišel jak návštěvník, pěšky a sám,
a mezi našinci prodlel pár chvil,
zazpíval s dravostí divoké pumy.*

Tak kde je náš smysl teď?

*Tu otázku zodpovím,
jak je tu zvykem:
pár krátkých slov a odvrátím zrak.*

*Kvapně se ukloním
a vklouznu do noci,
do prosté krásy
střídmého jara;*

Tolik však vím:

*Neschovává se v listí na Petřském náměstí.
Neschovává se v Athenaeu, ve smetí popelnic.
Neschovává se v pagodách čínského porcelánu.*

*Není ve Vronského sedlové brašně;
ani v první sloce sonetu XXX;
ani na rudé sedmadvacítce...*

„Kde je teď?“ (verše 1–19)
Hrabě Alexandr Iljič Rostov
1913

21. června 1922

VYSTOUPENÍ HRABĚTE ALEXANDRA ILJIČE ROSTOVA
PŘED KRIZOVÝM ŠTÁBEM LIDOVÉHO KOMISARIÁTU
VNITŘNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ

Předsedající: soudruzi V. A. Ignatov,
M. S. Zakovskij, A. N. Kosarev

Žalobce: A. Y. Vyšinskij

Žalobce Vyšinskij: Uveďte své jméno.

Rostov: Hrabě Alexandr Iljič Rostov, držitel Řádu
svatého Ondřeje. Člen Klubu žokejů. Vedoucí honu.

Vyšinskij: Ty své tituly si můžete nechat:
nikomu kromě vás tu na nich nezáleží. Teď ale
pro záznam – jste Alexandr Rostov, narozen
v Petrohradu čtyřiadvacátého října 1889?

Rostov: Právě ten.

Vyšinskij: Než začneme, musím říct, že jsem v životě
neviděl sako s tolika knoflíky.

Rostov: Děkuji vám.

Vyšinskij: To neměla být poklona.

Rostov: V tom případě žádám zadostiučinění na poli
cti.

[Smích]

Tajemník Ignatov: Ticho v soudní síni.

Vyšinskij: Jaká je vaše současná adresa?

Rostov: Apartmá 317 hotelu Metropol v Moskvě.

Vyšinskij: Jak dlouho tam bydlíte?

Rostov: V hotelu přebývám od pátého září 1918.

Téměř čtyři roky.

Vyšinskij: A vaše zaměstnání?

Rostov: Džentlmen nemá zaměstnání.

Vyšinskij: Nu dobrá. Jak tedy trávíte čas?

Rostov: Obědvám, diskutuji. Čtu, přemýšlím.

Však to znáte.

Vyšinskij: Píšete taky poezii?

Rostov: Je o mně známo, že se občas oženu brkem.

Vyšinskij [zvedne brožuru]: Jste autorem této básně
z roku 1913: „Kde je teď?“

Rostov: Bývá mi skutečně připisována.

Vyšinskij: Proč jste tu báseň napsal?

Rostov: Žádala si to. Jednoho rána jsem seděl
za jedním stolem a ona si řekla o napsání.

Vyšinskij: Kde přesně to bylo?

Rostov: V jižním salonku Zahalečska.

Vyšinskij: Zahalečska?

Rostov: Panství Rostovů v Nižném Novgorodu.

Vyšinskij: Ach ano. Samozřejmě, jak jinak.

Opravdu velmi příhodné. Ale zpátky k té vaší
básni. Vzhledem k podmínkám, za jakých se
objevila – v letech útlaku po neúspěšné revoltě
roku 1905 –, ji mnozí považují za jasnou výzvu
k činu. Souhlasíte s takovým stanoviskem?

Rostov: Veškerá poezie je výzvou k činu.

Vyšinskij: [Prochází poznámky] A na jaře
následujícího roku jste odcestoval z Ruska
do Paříže...?

Rostov: Matně si vybavuji květy jabloní. Takže ano,
s největší pravděpodobností bylo jaro.

Vyšinskij: Přesně řečeno šestnáctého května.

Poslyšte, důvody vašeho dobrovolného vyhnanství

celkem chápeme: dokonce cítíme jakous takous účast stran událostí, které vás ponoukly k útěku. Vrásky nám dělá váš návrat do země v osmnáctém roce. Jeden si až říká, jestli jste nepřispěchal zpátky, abyste pozvedl zbraň, a pokud ano, tak na jaké straně jste stál. Byl jste pro, nebo proti revoluci?

Rostov: Obávám se, že dny, kdy bych pozvedal zbraň, jsem měl v té době dávno za sebou.

Vyšinskij: Tak proč jste se vracel?

Rostov: Chybělo mi zdejší klima.

[Smích]

Vyšinskij: Hrabě Rostove, zjevně si neuvědomujete závažnost své situace. Ani nevyjadřujete patřičnou úctu zde shromážděným mužům.

Rostov: Carevna měla k mé osobě kdysi stejné výhrady.

Ignatov: Žalobce Vyšinskij, pokud mohu...

Vyšinskij: Tajemníku Ignatove, prosím.

Ignatov: Mnozí v této síni nepochybně žasnou nad vašim okouzlujícím vystupováním, hrabě Rostove, ale já nejsem překvapen ani v nejmenším. Šarm je poslední ctižádostí zahálčivé třídy, to ostatně víme z dějin. Zato mi nejde do hlavy, jak se z autora zmíněné básně mohl stát člověk očividně postrádající jakýkoliv smysl života.

Rostov: Měl jsem dojem, že smysl lidského života zná jenom Bůh.

Ignatov: Ovšem. To se vám jistě velmi hodí.

[Dvanáctiminutová přestávka v jednání štábu.]

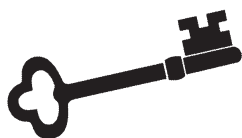
Ignatov: Alexandře Iljiči Rostove, berouce v potaz vaši výpověď jsme nuceni dojít k závěru, že duch jasné mysli, autor básně „Kde je teď?“, nenávratně podlehl zkaženosti své třídy – a nyní představuje hrozbu pro ty samé ideály, jež kdysi přijal

za své. Správně by vás měli vyvést a rovnou vás postavit ke zdi. Mezi vysoce postavenými členy strany se však najdou tací, kteří vás považují za jednoho z hrdinů předrevoluční věci. Proto budete z rozhodnutí štábu navrácen do toho vašeho zbožňovaného hotelu. Ale dejte si pozor: vytáhněte paty z Metropolu a budete na místě zastřelen. Další případ.

Podepsáni

V. A. Ignatov
M. S. Zakovskij
A. N. Kosarev

KNIHA PRVNÍ

VELVYSLANEC

Dvacátého prvního června 1922, v den, kdy hraběte Alexandra Iljiče Rostova vyvedli branami Kremlu na Rudé náměstí, panoval krásný, vlahý večer. Bylo zhruba půl sedmé; hrabě se za chůze napřímil a nasál vzduch do plic jako plavec, který se právě vynořil nad hladinu. Jasná obloha měla přesně ten odstín královské modři, na jejíž počest vztyčili kupole chrámu Vasilu Blaženého. Barevné věže hrály růžovou, zelenou a zlatou a pableskovaly na slunci, jako by jediným smyslem náboženství bylo obveselovat příslušné božstvo. Dokonce i šaty bolševických dívek, hovořících před výlohami Státního obchodního domu, jako by oslavovaly poslední jarní dny.

„Zdravím vás, dobrý muži!“ zavolal hrabě na Fjodora při okraji náměstí. „Vidím, že ostružiny letos dozrály brzo!“

Než se polekaný ovocnář zmohl na odpověď, hrabě už rázoval dál, přičemž blýskal voskovanými kníry připomínajícími křídla plachtícího racka. Prošel branou Vzkříšení, ukázal záda Alexandrovské zahradě a pokračoval směrem k Divadelnímu náměstí, kde se tyčil majestátní hotel Metropol. Na prahu mrkl na Pavla, odpoledního dveřníka, načež se s napřaženou rukou otočil k dvojici vojáků, kteří mu šli v patách.

„Děkuji vám, pánové, za laskavý doprovod. Teď už to zvládnu sám.“

Muži sice byli urostlí, ale přesto museli zvednout oči skryté ve stínu vojenských čapek, aby svému svěřenci viděli do

tváře – hrabě, stejně jako deset generací Rostovů před ním, měřil dobrý metr devadesát.

„Jen jděte,“ houkl obhroublejší z vojáků, který ani na moment nesundal ruku z pažby své pušky. „Máme vás doprovodit až do vašeho pokoje.“

Jakmile vstoupili do hotelové haly, hrabě mávl paží, aby pozdravil jednak stoického Arkadije (který stál jako vždycky na recepci) a jednak rozkošnou Valentýnu (která právě oprášovala sošku). I když je obdobně pozdravil nejméně stokrát, recepční s pokojskou odpověděli vytřeštěnýma očima, jako by hrabě dorazil na sváteční večeři ve fraku a podvlékačkách.

Hrabě minul děvče se zálibou ve žluté, které si ve svém oblíbeném křesle četlo časopis, načež se zastavil před palmovníky v květináčích a obrátil se na svou eskortu.

„Výtah, nebo schody, pánové?“

Vojáci si vyměnili pohled, pak mrkli na hraběte a nakonec znovu jeden na druhého – zjevně byli na vázkách.

Na bitevním poli to budou mít těžké, uvažoval hrabě, když se ani nedokážou rozhodnout, jak se dostat do třetího patra.

„Schodiště,“ prohlásil a v příštím okamžiku už spěchal vzhůru. Schody bral po dvou, tak jak měl ve zvyku od vysoké školy.

Na třetím podlaží zahrnul do chodby s červeným kobercem a došel ke svému apartmá, které se skládalo z propojené ložnice, koupelny, jídelny a velkého přijímacího salonu s vysokými okny s výhledem na lípy lemující Divadelní náměstí. A právě tady začaly nepříjemnosti. Před otevřenými dveřmi stál totiž velitel stráže s hotelovými poslíčky Pašou a Pétou, kteří rozpačitě opětovali Rostovův pohled – zjevně je povolali k úkolu, který jim nebyl ani trochu po chuti. Hrabě oslovil důstojníka.

„Co to má znamenat, kapitáne?“

Velitele otázka mírně překvapila, ale zjevně prošel patričním výcvikem, neboť nehnul ani brvou.

„Mám příkaz zavést vás do vašeho pokoje.“

„*Tohle* je můj pokoj.“

Tentokrát veliteli unikl nepatrný úsměv. „Už nikoliv, obávám se.“

Velitel nechal poslíčky za sebou a dovedl hraběte s doprovodem k malému služebnímu schodišti schovanému za nenápadnými dveřmi v samém srdci hotelu. Špatně osvětlené stoupání se každých pět kroků prudce stáčelo stranou a připomínalo stísněnou kostelní zvonici. Klikatou cestou vzhůru minuli celkem tři podesty, až konečně stanuli u dveří ústících do chodbičky s koupelnou a šesti ložnicemi připomínajícími mnišské cely. V podkroví původně bydleli komorníci a služebné hotelových hostů, ale když cestování s osobními sluhy vyšlo z módy, prázdné kamrlíky posloužily vrtochům každodennosti – právě teď v nich skladovali kusy potrubí, rozbitého nábytku a další rozličné haraburdí.

Pokojík hned vedle schodišťové šachty dříve toho dne vyklidili: zůstala v něm jen litinová postel, třínohý sekretář a deseti-letá vrstva prachu. V rohu u dveří se krčila malá skříň, již sem dodatečně přestěhovali a která připomínala telefonní budku. Strop věrně opisoval tvar střechy a pomalu se svažoval od dveří k vikýřovému oknu velikosti šachovnice – což bylo taky jediné místo u vnější zdi pokoje, kde mohl hrabě stát zpříma.

Zatímco dva strážní zůstali na chodbě a se samolibými úšklebky nakukovali dovnitř, přehnaně úslužný kapitán hraběti vysvětlil, že dal zavolat hotelové poslíčky, aby mu pomohli přestěhovat těch pár věcí, které se do jeho nového obydlí vejdou.

„A zbytek?“

„Ten připadne lidu.“

Tak takovou oni hrají hru, pomyslel si hrabě.

„Dobrá.“

Hrabě seběhl točité schody, nedbaje strážných, kteří funěli za ním a co chvíli zavadili puškou o stěnu. Na třetím podlaží zahrnul do chodby a došel do svého starého apartmá, kde čekali Paša s Pétou se zbědovaným výrazem ve tváři.

„To je v pořádku, chlapci,“ ujistil je hrabě a začal ukazovat kolem sebe: „Tadyto. Tohle. Támhleto. *Všechny* knihy.“

Mezi nábytkem, jemuž bylo souzeno zaplnit nové hraběcí obydlí, byla dvě křesla s vysokým opěradlem, babiččin orientální stolek a také Rostovova oblíbená sada porcelánových

talířů. Dále si hrabě vybral dvě ebenové stolní lampy ve tvaru slonů a portrét své sestry Heleny, jež namaloval Serov při krátkém pobytu na Zahalečsku v roce 1908. Nezapomněl ani na velké kožené pouzdro vyrobené na zakázku u Aspreye v Londýně, které jeho přítel Miška příhodně pojmenoval Velvyslanec.

Nějaká dobrá duše přinesla hraběti jedno z jeho cestovních zavazadel, a tak zatímco poslíčci odnášeli vybrané věci do místnůstky v podkroví, hrabě zůstal v ložnici a plnil kufr oblečením a osobními věcmi. Když si všiml, jak strážní mlsně pokukují po dvou lahvích brandy stojících na ozdobné konzoli, neváhal a přihodil je taky.

Péta s Pašou, jejichž uniformy už byly taháním nábytku celé pomačkané, uchopili kufr každý z jedné strany.

„Váží snad tunu,“ brumlali si pod vousy.

„Král se opevňuje ve svém hradu,“ poučil je hrabě, „džentlmen za svým stolem.“

Když se poslíčci s těžkým břemenem vypotáceli na chodbu, velké stojací hodiny, rodinné dědictví Rostovů, které, žel bohu, neprošlo přísnou selekcí, tesklivě odbily osmou. Kapitán už se dávno vrátil na své stanoviště a strážní, jejichž bojovnost vystřídala znučenost, teď kouřili opření o zeď a odklepávali popel na parkety. Do velkého salonu stále proudilo světlo moskevské letní rovnodennosti.

Hrabě s hloubavým, melancholickým výrazem ve tváři přistoupil k oknům v severozápadní části apartmá. Kolik hodin u nich strávil? Kolik rán tu stál v županu a s hrnkem kávy v ruce pozoroval cestující z Petrohradu, jak vystupují z drožek, znavení a otupělí po noční jízdě vlakem? Kolik zimních večerů sledoval sněhové vločky, jak se pomalu snášejí k zemi, zatímco se pod pouliční lampou co chvíli mihne schoulená silueta bezejmenného chodce? Na nejsevernějším konci náměstí mladý důstojník Rudé armády právě vybíhal po schodech Velkého divadla – teď už zmeškal více než polovinu večerního představení.

Hrabě se usmál. V mládí rovněž upřednostňoval příchod do divadla mezi dvěma dějstvími. V Anglickém klubu vždycky prohlásil, že se zdrží na skleničku, a pak zůstal na celé tři. Následně skočil do kočáru, prohnal se městem, vyběhl slavné

schody a stejně jako onen mladík proklouzl zlatými dveřmi dovnitř. Baleríny na jevišti ladně mrskaly nožkami, hrabě šeptal svá *excusez-moi* a prodíral se ke svému obvyklému místu ve dvacáté řadě, odkud měl znamenitý výhled na dámy v lóžích.

Pozdní příchody, pomyslel si hrabě a povzdechl si. Rozkošná slabůstka mládí. Pak se otočil na podpatku a začal přecházet po jednotlivých pokojích. Chvíli se obdivoval prostornému salonu a jeho dvěma lustrům. Ocenil malované obkládání nevelké jídelny i důmyslné mosazné zařízení, kterým šly zajistit dvojité dveře ložnice. Zkrátka vše zhodnotil jako kupec, který si poprvé prohlíží místnost, již zamýšlí koupit. V ložnici se hrabě zastavil před stolkem s mramorovou deskou a zvedl z něj oblíbené nůžky své sestry. Byly vyrobené tak, aby připomínaly volavku – dlouhé stříbrné čepele představovaly ptačí zobák, malý zlatý šroubek, kolem něhož se otáčely, zase oko. Nůžky byly tak malinké, že do kulatých otvorů pro prsty stěží vměstnal palec a ukazováček.

Hrabě přehlédl pokoj z jednoho konce na druhý a rychle zhodnotil vše, co nechával za sebou. Všechn osobní majetek, nábytek a umělecké předměty, které sem před čtyřmi lety donesl, byly výsledkem velkého protřídění. Neboť jakmile se hrabě doslechl o popravě cara, okamžitě opustil Paříž a vrátil se do Moskvy. Za dvacet dní projel šest zemí, těsně se vyhnul osmi praporům bojujícím pod pěti různými vlajkami a sedmého srpna 1918 konečně dorazil na Zahalečsko s jediným batohem na zádech. Rodnou zem zastihl na pokraji velkých společenských změn a domácnost ve stavu nejvyššího rozrušení. Jeho babička, hraběnka Rostovová, však byla stejně klidná a vyrovnaná jako vždycky.

„Sašo,“ řekla mu, aniž by vstala z křesla, „jak milé, že jsi přijel. Musíš mít hrozný hlad. Pojď, vypijeme si čaj.“

Když jí vysvětlil, že je nezbytné, aby opustila zemi, a popsal opatření, která pro ni po cestě učinil, hraběnka poznala, že jiná možnost neexistuje. Chápala, že přestože každý sluha v jejím domě je připraven ji následovat, musí odcestovat jen se dvěma. A stejně tak pochopila, proč s ní její vnuk a dědic, kterého vychovávala od jeho deseti let, nepojede.

Když bylo hraběti sedm, sousedův syn ho porazil v dámě tak drtivě, že došlo na slzy a klení a figurky skončily ve vzteku rozházené po podlaze. Tento zjevný nedostatek sportovního ducha vynesl hraběti chladnou výtku z úst jeho otce a předčasný odchod do postele bez večeře. Zatímco mladé hrabátko zíralo na strop a v prstech nešťastně svíralo okraje peřiny, přišla za ním babička. Posadila se v nohách jeho postele a vyjádřila jistě pochopení: „Prohra nikdy není nic pěkného,“ začala, „a ten malý Obolenskij je pěkný protiva. Ale, Sašo, chlapče, proč mu pro všechno na světě dávat to zadostiučinění?“ Stejně se s babičkou rozloučili v přístavu v Petěrgofu – zpřímá a bez slz. Hrabě se vzápětí vrátil na rodinné sídlo, aby dohlédl na jeho zabezení.

V rychlém sledu následovalo vysmýččení komínů, vyprázdňení spíží a přikrytí veškerého nábytku. V zásadě to bylo stejné, jako když se rodina na sezónu stěhovala do Petrohradu – tedy až na to, že psy vyvázali z kotců, koně ze stájí a služebnictvo z jeho povinností. Potom hrabě naplnil jediný povoz výběrem toho nejlepššího rostovského nábytku, zavřel dveře na západku a vyrazil do Moskvy.

Je to ale zvláštní, přemítal hrabě, který byl nyní připraven opustit svůj někdejší příbytek. Od útlého věku se učíme dávat sbohem přátelům a rodině. Vypovázíme rodiče a sourozence na nádraží, navštěvujeme bratrance a sestřenice, chodíme do škol, dáváme se k pluku, ženíme se a vdáváme, odjíždíme do ciziny. To všechno je součástí lidské zkušenosti – neustále se plácáme po zádech s přáním všeho dobrého a utěšujeme se myšlenkou, že o sobě brzy znovu uslyšíme.

Mnohem méně pravděpodobně nás zkušenost naučí, jak dát sbohem našemu majetku. A i kdyby uspěla? Podobnou lekci bychom nejspíš neocenili. Svých nejdražších věcí si totiž nakonec ceníme víc než svých přátel. Vozíme je s sebou z místa na místo, často navzdory značným výdajům a nepohodlí, oprášujeme je a leštíme, hubujeme děti, když kolem nich skotačí – a neustále dovolujeme, aby se plnily vzpomínkami, které je činí ještě nedocenitelnějšími. V téhle almaře, vybavíme si náhle, jsem se schovával jako kluk, tyhle stříbrné svícny zdobily o Vánocích

náš jídelní stůl, tímhle kapesníkem si jednou otřela slzy a tak dále a tak dále. Nakonec si začneme myslet, že tento pečlivě schraňovaný majetek nám možná poskytne skutečnou útěchu, až budeme čelit ztrátě přítele.

Jenže věc je samozřejmě pouhou věcí.

A tak hrabě strčil sestřiny nůžky do kapsy, naposledy se rozhlédl po dědictví, které nechával za sebou, a potom ho navždy vypudil ze svého srdce.

O hodinu později hrabě dvakrát poposkočil na své nové matraci, aby vyzkoušel, v jaké tónině vržou její zrezivělá pera (bylo to gis), rozhlédl se po navršeném nábytku a připomněl si, že zamlada toužil po výletech parníkem do Francie a nočním vlakem do Moskvy.

A proč zrovna po těchto konkrétních cestách?

Přece proto, že lůžka na parníku a v nočním vlaku jsou tak malá!

Byl to hotový zázrak: stolek, který se dá složit, takže ho není vidět, zásuvky vestavěné do spodku postele, nástěnné lampy právě dost velké na to, aby osvětlily stránku knihy. Tato úspornost byla pro mladou mysl jako líbezná hudba. Hovořila o účelné přesnosti a nesla v sobě příslib dobrodružství. Neboť nebylo nejmenších pochyb, že přesně takhle vypadala kajuta kapitána Nema při jeho pouti dvacet tisíc mil pod mořskou hladinu. A copak by každý malý chlapec, jenž měl všech pět pohromadě, milerád nevyměnil sto nocí v paláci za jedinou noc na palubě *Nautilu*?

A podívejme se. Po dlouhém čekání se hrabě nakonec dočkal.

A kromě toho, teď když polovinu pokojů v druhém patře obsadili bolševici, kteří neúnavně vyťukávali svá nařízení do psacích strojů, na šestém podlaží jste alespoň mohli v klidu přemýšlet.*

* Věc se měla tak, že první předseda Všeruského ústředního výkonného výboru Jakov Sverdlov zamkl ústavní komisi do místností přímo pod hraběcím apartmá, načež přísahal, že klíčem znovu otočí teprve tehdy, až její členové splní svůj úkol. A tak psací stroje neúnavě klapaly nocí, dokud

Hrabě se postavil a udeřil se hlavou o svažující se strop.

„Přesně tak,“ prohlásil.

Odsunul jedno křeslo s vysokým opěradlem, sloní lampy přesunul k posteli a otevřel svůj kufr. Nejprve vyndal fotografii ruské mírové delegace z roku 1905 a umístil ji na stůl, kam patřila. Následně vytáhl dvě láhve brandy a otcovy stolní hodiny, které odbíjejí dvakrát. Když však vyjmul babiččino operní kukátko a položil jej na stůl, jeho pozornost upoutal jakýsi pohyb u malinkého vikýře. Přestože okno mělo velikost pozvánky na večeři, při jeho vnějším okraji na měděné římse přistál holub.

„Ale, ale, dobrý den,“ pozdravil hrabě. „Je od vás moc pěkné, že jste se zastavil.“

Holub opětoval jeho pohled s jasně majetnickým výrazem v oku. Pak zašoupal pařátky o plechování a několikrát rychle klovl zobákem do skla.

„Ano,“ souhlasil hrabě. „Na tom, co říkáte, něco bude.“

Zrovna se chystal novému sousedovi vysvětlit svůj nenadálý příchod, když vtom se z chodby ozvalo slabé odkašlání. Aniž by se otočil, hrabě poznal, že je to Andrej, maître d' hotelové restaurace Bojarský, neboť ten na svou přítomnost upozorňoval výhradně tímto způsobem.

Hrabě holubovi pokývl, aby ho ujistil, že budou v započatém hovoru brzy pokračovat, zapnul si sako a otočil se, jen aby zjistil, že tentokrát ho nenavštívil jen vedoucí restaurace: ve dveřích se tísnili hned tři členové hotelového personálu.

Byl tu Andrej se svým dokonalým držením těla a rozváznými rukama s dlouhými prsty, Vasilij, nezaměnitelný hotelový správce, a Marina, stydlivá kráska, již nedávno povýšili z pokojské na švadlenu. Trojice měla ten samý zmatený výraz, který hrabě o pár hodin dříve zaznamenal ve tvářích Arkadije

nestvořily historický dokument, který zaručoval všem Rusům svobodu svědomí (článek 13), svobodu projevu (článek 14), svobodu shromažďování (článek 15) a svobodu odnětí všech výše zmíněných práv, pokud by byla „užita k podrývání socialistické revoluce“ (článek 23)!

a Valentýny. Konečně mu to došlo: když ho to ráno odváželi, všichni nejspíš čekali, že už se nikdy nevrátí. Zpoza zdí Kremłu se vynořil jako letec z trosek letounu.

„Drazí přátelé,“ zvolal hrabě. „Nepochybně chcete slyšet o dnešních událostech. Jak asi víte, pozvali si mě do Kremłu k malému *tête-à-tête*. Tam několik patřičně vousatých úředníků sloužících v řadách současného režimu shledalo, že mám být za své zločiny – koneckonců jsem se narodil jako šlechtic – odsouzen strávit zbytek života... v tomto hotelu.“

V odpověď na nadšený jásot si hrabě se svými hosty potřásl rukou a každému z nich vyjádřil vděk za jejich sounáležitost i svůj upřímný dík.

„Pojďte dál, pojďte dál,“ vybídl je.

Členové hotelového osazenstva se vmáčkli mezi strmící věže nábytku.

„Kdybyste byl tak laskav,“ řekl hrabě a podal Andrejovi jednu láhev brandy. Pak poklekl před Velvyslancem, zvedl přezky a rozevřel ho jako obrovskou knihu. Uvnitř bylo pečlivě uloženo padesát dva skleniček – přesněji řečeno šestadvacet *párů* skleniček –, každá tvarovaná podle svého účelu, od impozantní objemné sklenky na burgundské po malinké okouzlující sklínky na barevné likéry jižní Evropy. V duchu večerních hodin hrabě náhodně vybral čtyři sklenice a rozdal je svým hostům, zatímco Andrej, který mezitím zbavil láhev zátky, začal rozlévat alkohol.

Jakmile hosté drželi svou brandy, hrabě pozvedl vlastní sklenici.

„Na Metropol,“ řekl.

„Na Metropol!“ zvolali v odpověď.

Hrabě měl hostitelství v krvi a během následující hodiny, kdy občas dolil sklínku a zapředl rozverný hovor, si udělal jasný obrázek o povaze každé osoby v místnosti. Navzdory formálnosti náležící jeho postavení Andrej dnes večer nešetřil úsměvy a sem tam své kumpány obdaroval veselým mrknutím. Vasilij, který se vždy vyjadřoval přesně a k věci, když naváděl turisty k historickým památkám, se náhle rozezpíval jako člověk, jenž si zítra dost možná nebude pamatovat, co pronesl dnes. Marina

se rozverně chichotala a pro jednou se neobtěžovala zakrýt si ústa rukou.

Právě toho večera hrabě víc než kdy jindy ocenil jejich bodrou náladu a veselí, avšak nebyl tak marnivý, aby si myslel, že pramení pouze z novinek o jeho šťastném úniku. Na rozdíl od většiny lidí totiž věděl, že v září roku 1905 členové delegace podepsali portsmouthskou mírovou smlouvu značící konec rusko-japonské války. Během sedmnácti let od uzavření míru (stěží minula jedna generace) Rusko zasáhla světová válka, dva hladomory a takzvaný Rudý teror. Krátce řečeno, byla to doba dramatických zvratů, které neušetřily nikoho. Ať už jste se klonili vpravo nebo vlevo, byli jste rudí nebo bílí, ať už se vaše osobní postavení zlepšilo či zhoršilo, nebylo pochyb o tom, že je konečně čas napít se na zdraví národa.

V deset hodin večer hrabě doprovodil své hosty k točitým schodům a popřál jim dobrou noc se stejnou obřadností, k jaké by se uchýlil u dveří rodinného sídla v Petrohradu. Po návratu do svého pokoje otevřel okno (i když mělo velikost poštovní známky), nalil si zbytek brandy a usadil se za stůl.

Stůl vyrobený v Paříži Ludvíka XVI., nádherný kousek se zlatým zdobením a koženým povrchem typickým pro danou dobu, odkázal hraběti jeho kmotr, velkovévoda Demidov. Šlo o muže s majestátními bílými licousy, světle modrýma očima a zlatými epoletami, jenž mluvil čtyřmi jazyky a četl v šesti. Nikdy se neoženil, zastupoval svou zemi v Portsmouthu, spravoval tři panství a obecně vzato upřednostňoval příčinnost před nesmysly. Ještě předtím však sloužil po boku Rostovova otce jako mladý, lehkomyšlný kadet vojenské jízdy. Proto se z něj později stal chlapcův bdělý opatrovník. A když rodiče hraběte roku 1900 jen několik hodin po sobě sklátila cholera, velkovévoda si vzal mladíka stranou a vysvětlil mu, že musí být silný kvůli své sestře, že nepřízeň osudu má mnoho podob, a pokud se člověk nevypořádá s okolnostmi, okolnosti se vypořádají s ním.

Hrabě přešel rukou po koženém povrchu stolu, v němž se nezřetelně rýsovaly dva důlky.

Kolik velkovodových slov pamatovaly? Na tomhle stole psal čtyřicet let stručné instrukce správcům a údržbářům, přesvědčivé argumenty státníkům, vynikající rady přátelům. Jinými slovy to byl stůl, s nímž se muselo počítat.

Hrabě dopil brandy, odsunul židli a sedl si na podlahu. Přejel dlaní po pravé přední noze stolu a našel západku. Stiskl ji, načež se otevřela neviditelná dvířka a odhalila dutinu vystlanou sametem, která byla stejně jako výdutě ve zbylých třech nohách plná zlatých mincí.

ANGLIKÁN NA SOUŠÍ

V půl desáté ráno se hrabě Alexandr Iljič Rostov v posteli zavr-těl, krátce pobyl v rozmlžených momentech předcházejících návrat vědomí a na jazyku poválel příchut' budoucího dne.

Za necelou hodinu by se procházel Tverskou ulicí s kníry připomínajícími dvě plachty napjaté ve větru a těšil by se z tep-lého jarního vzduchu. Cestou by si u stánku na Gazetné ulici koupil *Herald*, prošel by kolem Filippovova pekařství (minutku by postál u výlohy se zákusky) a pak by pokračoval na schůzku se svými bankéři.

Potom by se ale zastavil na obrubníku (aby počkal, až pro-jedou automobily), načež by si vzpomněl, že ve dvě hodiny obědvá v Klubu žokejů, a přestože na něj bankéři čekají už od půl jedenácté, neustále je rozličnými způsoby zaměstnávají jejich deponenti, a tak se pravděpodobně nic nestane, když je nechá čekat o chvíli déle... S tím pomyšlením by si pospí-šil zpátky, sňal cylindr z hlavy a otevřel by dveře Filippovova obchodu.

Jeho smysly by v mžiku došly odměny v podobě nezpochybnitelných důkazů pekařova mistrovství. Ve vzduchu by se vznášela jemná vůně čerstvě upečených preclů, sladkých rolád a bochníků chleba tak výstavních a dokonalých, že je denně dováželi vlakem do Ermitáže. V úhledných řadách za vitrí-nou by zatím čekaly koláče s polevami připomínajícími svou barevnou rozmanitostí tulipány v Amsterdamu. Hrabě by přišel

k pultu a požádal mladou slečnu ve světle modré zástěře o kousek mille-feuille (jak příhodně pojmenováno!) a s obdivem by sledoval, jak bere čajovou lžičku a opatrně přesunuje dobrotu ze stříbrné lopatky na porcelánový talíř.

Se zákuskem v ruce by se usadil co nejbližší k malému rohovému stolku, kde se každé ráno scházely dámy z vysokých společenských kruhů, aby probraly události předchozího večera. Vědomy si svého okolí, ženy by nejdřív mluvily šepem, jak se na šlechtičny sluší a patří, avšak rychle by se nechaly unést proudem citů a zvýšily hlasy, a to tak, že kolem čtvrt na dvanáct by i ten nejtaktnější návštěvník pekařství neměl na vybranou a musel chtít nechtít odposlouchávat jejich milostná soužení, která měla víc vrstev než pětipatrový dort.

Nejpozději čtvrt hodiny před polednem by hrabě dojedl, očistil si knír od drobků, mávnutím ruky poděkoval dívce za pultem, kloboukem pokynul třem mladým dámám, s nimiž předtím krátce pohovořil, načež by znovu vplul do čilého provozu na Tverské ulici, kde by zapřemýšlel: *Co dál?* Možná by se zastavil v galerii Bertrand, aby si prohlédl poslední plátna z Paříže, vklouzl na konzervatoř, kde se kvartet mladistvých hudebníků snažil o adaptaci Beethovena, anebo by se oklikou vrátil do Alexandrovské zahrady, kde by z pohodlné lavičky obdivoval šeříky, zatímco poblíž by vrkal holub, šoupaje pařátky o měděné plechování okenního parapetu.

O měděné plechování okenního parapetu...

„Ach ano,“ zamumlal si hrabě. „Nic z toho se, počítám, nestane.“

Kdyby zavřel oči a otočil se ke stěně, vrátil by se na svou lavičku přesně v tu správnou chvíli, aby poznamenal, *Jaká to milá náhoda*, zatímco kolem procházely tři mladé dámy z Filippova?

Nepochybně. Jenže představovat si, co by mohlo být za zcela jiných okolností, je nejjistější cestou do ústavu pro choromyslné.

A tak se hrabě posadil, narovnal se, chodidly rovnoměrně spočinul na holé podlaze a nakroutil si knír.

Na velkovévodově stole stála sklenice na šampaňské a napoleonka na brandy. Při pohledu na štíhlou vzprímenost jedné a přikrčenou zaoblenost druhé si hrabě chtěl nechtěl vybatil

Dona Quijota a Sancha Panzu na pláních Sierry Moreny. Nebo Robina Hooda a bratra Tucka ve stínech Sherwoodu. Anebo prince Hala a Falstaffa před branami –

Vtom se ozvalo zaklepaní.

Hrabě se postavil a znovu se udeřil hlavou o strop.

„Okamžik!“ zavolal, promnul si temeno a vzápětí už se přehraboval v kufru s cílem najít župan. Jakmile byl vhodně oblečený, otevřel dveře. Na chodbě našel příčinlivého mladíka se svou každodenní snídaní – konvicí kávy, dvěma sušenkami a kouskem ovoce (dnes to byla švestka).

„Výborně, Juriji! Pojdte dál, pojdte dál. Dejte to sem.“

Jurij položil snídani na cestovní kufr, hrabě se posadil za stůl velkovévody a napsal rychlý vzkaz jakémusi Konstantinu Konstantinoviči, bydlíštěm v Durnovské ulici.

„Byl byste tak laskav a doručil to, chlapče?“

Jurij nebyl z těch, co se vymlouvají, a tak se chopil zprávy, slíbil, že ji doručí osobně, a s úklonou přijal nabízené sproutné. Na prahu se zastavil.

„Mám nechat... pootevřené dveře?“

Byla to rozumná otázka. Pokoj byl poněkud zatuchlý a na šestém podlaží nehrozilo, že by někdo narušoval vaše soukromí.

„Buďte tak laskav.“

Zatímco Jurijovy kroky odeznívaly na úzkém schodišti, hrabě si kapesník položil do klína a nalil si šálek kávy, který poctil několika kapkami smetany. Po prvním usrknutí spokojeně shledal, že Jurij musel poslední tři poschodí vyběhnout, neboť káva nebyla ani o stupeň studenější než obvykle.

Když se však snažil svým loupacím nožem oddělit dužinu švestky od její pecky, všiml si stříbřitého stínu, stejně nehmotného jako obláček kouře, jak vklouzává za jeho kufr. Vyklonil se stranou, aby nahlédl za vysoké opěradlo křesla, načež shledal, že ona záhadná bludička není nikdo jiný než kocour obývající přízemí Metropolu. Byla to jednooká ruská modrá kočka, která věděla o všem, co se v hotelu šustlo, a teď si nejspíš přišla osobně prohlédnout nový hraběcí příbytek. Kocour vystoupil ze stínu kufru, skočil z podlahy na Velvyslance, z Velvyslance na boční stolek a ze stolku na vrchol třínohého sekretáře, aniž

by při tom vydal jediný zvuk. Když dosáhl této vyvýšené pozice, nemilosrdným okem zhodnotil místnost a nakonec po kočičím způsobu zklamaně zavrtěl hlavou.

„Ano,“ souhlasil hrabě, jenž právě zakončil vlastní prohlídku. „Vím, co myslíš.“

Díky nesourodé změti nábytku namačkané na malém prostoru připomínalo nové hraběcí panství zásilkovnu na Arbatu. Místnosti této velikosti by bylo stačilo jedno křeslo s vysokým opěradlem, jeden noční stolek a jedna lampa. Tak by se docela dobře obešla bez babiččina limožského porcelánu.

A knihy? *Všechny!* prohlásil hrabě s takovou suverénností. Ale teď, za denního světla, musel přiznat, že se při udělování pokynů neřídil ani tak zdravým rozumem, jako spíš dětinskou pohnutkou ohromit poslíčky a usadit strážné. Protože tyhle knihy ve skutečnosti ani neměl moc rád. Jeho osobní knihovna, plná velkolepých příběhů z per takových velikánů jako Balzac, Dickens či Tolstoj, zůstala v Paříži. Svazky, které poslíčci dovlekli do podkrovní, patřily jeho otci – a protože byly zasvěcené studiu racionální filozofie a vědě moderního zemědělství, slibovaly lopotné čtení a mimořádnou nestravitelnost.

Nepochybně bylo třeba dalšího protřídění.

A tak hrabě pojedl, umyl se a oblékl a potom se dal do díla. Nejprve zkusil dveře sousedního pokoje. Musely být zevnitř zabarikádované něčím těžkým, neboť se pod nápurem jeho ramene sotva pohnuly. Další tři místnosti byly od podlahy ke stropu zavalené rozličným haraburdím, ale v posledním pokoji, mezi břídlíčovými taškami a kusy plechu z okenních parapetů poházených kolem starého otlučeného samovaru, v němž si pokrývači kdysi vařili čaj, bylo prostoru víc než dost.

Hrabě se vrátil do svého pokoje a pověsil několik svých sak do skříně. Vybalil pár kalhot a košil, které umístil do pravého zadního rohu svého sekretáře (aby se ujistil, že se to třínohé monstrum nepřekotí). Potom popadl kufr, polovinu nábytku a všechny otcovy knihy kromě jedné a postupně je vytahal na chodbu. Tímto způsobem během hodiny zredukoval zařízení pokoje na to nejnutnější: stůl a židli, postel, noční stolek, křeslo s vysokým opěradlem pro hosty a tři metry dlouhou

uličku právě dost širokou na to, aby se v ní džentlmen mohl zadumaně procházet.

Hrabě spokojeně mrkl na kocoura (který si zrovna hověl v pohodlném křesle s vysokým opěradlem a z pacek si slízával smetanu). „Co tomu říkáš teď, piráte stará?“

Pak se usadil za stůl a do ruky vzal jedinou knihu, již si ponechal. Bylo to alespoň deset let, co sám sobě slíbil, že přečte ono světoznámé dílo, které tak miloval jeho otec. A přesto pokaždé, když ukázal prstem na kalendář a prohlásil: *Těnhle měsíc se oddám Esejím Michela de Montaigne!*, do dveří v té či oné podobě nakoukl prohnáný život a plány mu zmařil. Došlo k nečekanému vyznání citů, které nemohl s čistým svědomím ignorovat. Zavolal bankéř. Anebo do města přijel cirkus.

Život se nás koneckonců vždycky pokusí svést.

Okolnosti se však konečně jednou spojily nikoliv proto, aby hraběte rozptýlily, nýbrž aby mu poskytly čas a samotu nutnou ke čtení. A tak se kniha přece jen dočkala. Hrabě ji sevřel v ruce, jednu nohu položil na sekretář, zvrátil se dozadu, až židle balancovala na zadních nohou, a začal číst.

O tom, jak rozličnými způsoby dospíváme ke stejnému konci

Nejběžnější způsob, jak obměkčit srdce těch, jimž jsme ukřivdili, když jsme jim vydáni na milost a jejich srdce prahne po pomstě, je podřídit se, abychom v nich probudili lítost a soucit. Je však známo, že troufalost a nezlomnost – tedy prostředky zcela odlišné – někdy poslouží zrovna tak dobře...

Číst si a houpat se přitom na židli byl zvyk, k němuž se poprvé uchýlil na Zahalečsku.

Během těch nádherných letních dnů, kdy kvetly sady a z trávy vykukovaly liščí ohony, si s Helenou našli příjemný koutek a strávili celé hodiny sladkým nicneděláním. Jednou to bylo pod pergolou na horní terase, jindy u velkého jilmu v ohbí řeky. Zatímco Helena vyšívala, hrabě se zhoupal na židli – rovnováhu udržoval tím, že se chodidlem lehce opřel o okraj kašny nebo kmen stromu –, aby jí předčítal z jejího oblíbeného Puškina.

Hodinu za hodinou, sloku za slokou její malá jehla neúnavně poskakovala vpřed.

„Kde všechny ty stehy skončí?“ ptal se jí občas, když dokončil stránku. „Touhle dobou už jsi jistě počítala každý polštář v domě motýlem a každý kapesník monogramem.“ A když ji obvinil z toho, že v noci své vyšívání páře jako Pénélopé, aby se dočkala dalších veršů, tajemně se usmála.

Hrabě vzhlédl od Montaigne a zadíval se na Helenin portrét opřený o zeď. Namalovali ho v srpnu: jeho sestra seděla za jídelním stolem na Zahalečsku a před sebou měla mísu broskví. Jak znamenitě Serov zachytil její podobu – vlasy černé jako havraní křídla, lehce zarudlé líce, jemný, shovívavý výraz ve tváři. Možná na těch stezích něco bylo, pomyslel si hrabě, jakási nenápadná moudrost, v níž se Helena zdokonalovala s každým vyšitým očkem. Ano, už ve čtrnácti se vyznačovala takovou dobrosrdečností, že jste mohli jen hádat, jakou laskavost a půvab mohla vyzařovat v pětadvaceti...

Hraběte z rozjímání vyrušilo lehké zakleпání na dveře. Zaklapl otcovu knihu, ohlédl se a na prahu spatřil asi šedesátiletého Řeka.

„Konstantin Konstantinovič!“

Hrabě nechal přední nohy židle s žuchnutím dopadnout na podlahu, došel ke dveřím a potřásl návštěvníkovi rukou.

„Jsem moc rád, že jste přišel. Setkali jsme se jen jednou nebo dvakrát, takže si mě možná nepamatujete, ale mé jméno je Alexandr Rostov.“

Starý Řek se uklonil, aby dal najevo, že mu to hrabě nemusí připomínat.

„Pojďte dál, pojdte dál. Posadte se.“

Hrabě mávl Montaignem na jednookého kocoura (který se syčením skočil na podlahu), nabídl hostu uvolněné křeslo a sám se usadil za stůl.

Řek na hraběte hleděl s výrazem uměřené zvědavosti – což bylo nejspíš pochopitelné, neboť v pracovní záležitosti se ti dva ještě nikdy nesetkali. Koneckonců, hrabě nebyl zvyklý prohrávat v kartách. I tak se ale odhodlal začít.

„Jak vidíte, Konstantine, mé poměry se změnily.“

Host si dovolil vyjádřit své překvapení.

„Ne, je to tak,“ odvětil hrabě. „Změnily se, a to dost zásadně.“

Řek se jedinkrát rozhlédl po místnosti a pak zvedl ruce, aby naznačil, že ví, jak rychle k něčemu podobnému může dojít.

„Možná hledáte cestu k jistému... kapitálu?“ zeptal se.

Když otázku pokládal, před slovem *kapitál* se na zlomek vteřiny odmlčel. A podle Rostovova vytříbeného mínění to byla dokonalá odmlka – taková, kterou vyšlechtíte za desetiletí vybraných konverzací. Odmlka, jíž druhému mluvčímu vyjadřujete soustrast, aniž byste jen na okamžik naznačili, že v jeho postavení došlo ke změně.

„Ne, ne,“ ujistil ho hrabě a zavrtěl přitom hlavou, aby zdůraznil, že půjčování neměla jeho rodina nikdy ve zvyku. „Naopak, Konstantine, myslím, že mám něco, co by vás mohlo zajímat.“ A pak jakoby odnikud vytáhl jednu z mincí ukrytých v noze velkovévodova stolu. Podržel ji mezi palcem a ukazovákem.

Starý Řek si ji chvíli prohlížel, načež pomalu, uznale vydechl. Konstantin Konstantinovič kdysi poskytoval půjčky a své řemeslo nezapomněl: i nyní mu stačilo zběžně si předmět prohlédnout, chvíli ho podržet v ruce a vzápětí odhadnout jeho skutečnou cenu.

„Mohu...?“ zeptal se.

„Beze všeho.“

Řek minci uchopil do prstů, jednou ji otočil a pak ji se zbožnou úctou vrátil zpátky. Nejen že to byl dokonalý kousek v čistě metalurgickém slova smyslu; pomrkávající dvojitý orel na rubu zběhlému oku prozradil, že jde o jednu z pěti tisíc mincí vyražených na památku korunovace Kateřiny Veliké. V dobrých časech by se takový kus zakoupený od džentlmena v nouzi dal s rozumným ziskem prodat i té nejopatrnější bance. Avšak v dobách dramatických změn? Zatímco poptávka po běžných luxusních předmětech klesala závratným tempem, cena podobných pokladů utěšeně rostla.

„Odpusťte mi mou zvědavost, Vaše Excellence, ale je to... jediný kousek?“

„Jediný? Ach, nikoliv.“ Hrabě zavrtěl hlavou. „Žije si jako voják v kasárnách. Jako otrok na galejích. Bojím se, že není ani chvíli sám.“

Starý Řek znovu vydechl.

„V tom případě tedy...“

Během několika dalších minut muži bez velkých průtahů uzavřeli dohodu. Řek navíc prohlásil, že mu bude ctí a potěšením osobně doručit tři vzkazy, jež hrabě na místě sepsal. Pak si potřásl rukou jako staří známí a domluvili se, že se přesně za tři měsíce znovu sejdou.

Řek se ve dveřích zastavil.

„Vaše Excellence... mohu se vás zeptat na něco osobního?“

„Beze všeho.“

Stařec téměř stydlivě mávl k velkovévodovu stolu.

„Dočkáme se dalších veršů?“

Hrabě se usmál na znamení vděku.

„Je mi líto, Konstantine, ale básnické dny mám dávno za sebou.“

„V tom případě, hrabě Rostove, je lítost na naší straně.“

V diskrétní části severovýchodního křídla druhého patra hotelu Metropol se nacházel Bojarský – nejlepší restaurace v Moskvě a možná i v celém Rusku. Podnik s klenutými stropy a tmavě červenými zdmi připomínajícími bojarský příbytek se pyšnil nejelegantnějším vybavením ve městě, nejkultivovanější obsluhou a především tím nejrafinovanějším šéfkuchařem pod sluncem.

Večeře u Bojarského byly tak vyhlášené, že jste se bez ohledu na den v týdnu museli prodrat davem, jen abyste upoutali pozornost Andreje vládnoucího nad velkou černou rezervační knihou, do níž byla zanášena jména vybraných šťastlivců. A když vás maître d' kývnutím hlavy vyzval, abyste vstoupili dovnitř, dalo se čekat, že vás cestou ke stolu pětkrát zastaví ve čtyřech různých jazycích a nakonec se vám u příjemně diskrétního místa v rohu restaurace dostane od číšníka v bílém smokingu bezchybné obsluhy.

Přesněji řečeno, takovou úroveň jste mohli očekávat do dvacátého roku, kdy bolševici po uzavření hranic zakázali užívání rublů v prvotřídních restauracích – čímž je znepřístupnili devadesáti devíti procentům obyvatelstva. I dnes večer, když hrabě načal svůj předkrm, sklenice na vodu sem tam cinkly o příbory, páry si trapně šuškal, a dokonce i ten nejlepších číšník se občas zapomněl a nepřítomně zíral na strop.

Ale každá doba má své přednosti, dokonce i období zmatků...

Když Emila Žukovského roku 1912 přesvědčili, aby se stal šéfkuchařem Metropolu, na povel dostal zkušené zaměstnance a kuchyni úctyhodných rozměrů. Navíc měl k dispozici tu největší spížírnou na východ od Vídně. Police s kořením přetékal nejoblíbenějšími chutěmi z celého světa, na háčích v chladicí místnosti visela sbírka zvířat a ptáků – kdekdo by došel k unáhlenému závěru, že rok 1912 byl k prověření šéfkuchařových schopností zcela dokonalý. Avšak v době blahobytu dokáže chuťové buňky potěšit kdejaký hňup s vařečkou v ruce. Skutečné zkoušky podrobí kuchařského génia teprve období strádání. A k tomu se nejlépe hodí válka.

V době těsně po revoluci, jež se vyznačovala ekonomickým úpadkem, neúrodou a zastaveným obchodem, se vybrané suroviny staly v Moskvě stejně vzácnými jako motýli na moři. Spížírny Metropolu byly litr za litrem, kilo za kilem a zrnko za zrnkem vyplněny a šéfkuchaři nezbylo než očekávání svých hostů uspokojit pomocí kukuřičné mouky, květáku a zelí – krátce řečeno čímkoliv, co bylo zrovna k sehnání.

Ano, někdo měl Emila Žukovského za bruchouna; jiní o něm tvrdili, že je úsečný a nepříjemný. Další říkali, že je to výbušný, nerudný skrček. Avšak nikdo si nedovolil zpochybnit jeho kuchařské umění. Vezměte si například pokrm, jenž hrabě právě dojídal: saltimbocca spředená z nouze. Místo telecí kotlety použil Emil naklepané kuřecí prso. Namísto parmského prosciutta nakrájel tenké plátky ukrajinské šunky. A místo šalvěje, křehké bylinky, která spojí všechny vybrané chutě dohromady? Zvolil bylinu stejně jemnou a výraznou jako šalvěj, ale mnohem trpčí... nebyla to ani bazalka, ani oregano, tím si byl hrabě jistý. Rozhodně na ni však nenarazil poprvé...

„Jak jste dnes večer spokojen, Vaše Excellence?“

„Ach, Andreji. Všechno je vynikající jako obvykle.“

„A vaše saltimbocca?“

„Vskutku rafinované provedení. Nicméně mám otázku: ta rostlinka, co ji dal Emil pod šunku – vím, že to není šalvěj. Nebude to náhodou kopřiva?“

„Kopřiva? To si nemyslím. Ale zeptám se.“

Maître d' se uklonil a omluvil se.

Emil Žukovskij je nepochybně génius, pomyslel si hrabě, avšak Bojarský by neměl pověst vynikajícího podniku nebýt člověka, jenž zajišťuje jeho hladký a plynulý provoz. A tím člověkem je Andrej Duras.

Andrej, jenž se narodil v jižní Francii, byl pohledný vysoký muž s prošedivělými skráněmi. Jeho určujícím rysem však nebyl vzhled, vzrůst či vlasy, nýbrž prsty s dokonale upravenými nehty, které byly o centimetr delší než prsty většiny mužů stejné výšky. Kdyby byl Andrej pianistou, snadno by si poradil s duodecimou. Kdyby byl loutkářem, sám by zinscenoval souboj mezi Macbethem a Macduffem za přihlížení tří čarodějnic. Jenže Andrej nebyl ani pianistou, ani loutkářem – alespoň ne v tradičním slova smyslu. Byl vedoucím restaurace Bojarský, kde hosté neustále žasli nad tím, jak jeho bělostné ruce bezchybně plní jeden úkol za druhým.

Například dovedl skupinu žen ke stolu a pak jako by odsunul všechny židle naráz. Když jedna dáma vytáhla cigaretu, v jedné ruce okamžitě držel zapalovač, zatímco druhou chránil plamen (jako by snad ve slavném Bojarském někdy táhlo!). A když žena s vinným lístkem v ruce požádala o doporučení, neukázal na bordeaux, ročník 1900 – alespoň ne v teutonském slova smyslu. Místo toho lehce natáhl ukazováček, a to způsobem připomínajícím slavné gesto na stropu Sixtinské kaple, jímž prvotní hybatel přenáší jiskru života. Potom se s úklonou omluvil a odešel do kuchyně.

Neuběhla ani minuta a dveře se znovu rozlétly – tentokrát v nich stál samotný Emil Žukovskij.

Šéfkuchař o výšce stopětašedesáti centimetrů a devadesáti kilogramech čisté váhy bleskově přehlédnul místnost a pak vyrazil

k hraběti s Andrejem v patách. Po cestě přes jídelnu zavadil o židli jednoho z hostů a málem srazil pikolika odnášejícího táč s nádobím. U Rostovova stolu se prudce zastavil a změřil si ho od hlavy k patě, jako by hodnotil protivníka těsně před výzvou k souboji.

„*Bravo, monsieur!*“ zvolal pohrdavým tónem. „*Bravo!*“

Pak se otočil na podpatku a vrátil se do kuchyně. Lehce udýchaný Andrej se na znamení omluvy uklonil a zároveň hraběti pogrataloval.

„Byla to kopřiva, Vaše Excellence. Vaší vytríbené chuti není rovno.“

Hrabě nebyl škodolibý, ale nemohl si odpustit spokojené pousmání.

Andrej věděl, že hrabě je na sladké, a tak ukázal k vozíku se zákusky.

„Mohu vám jako poklonu nabídnout kousek švestkového koláče...?“

„Děkuji, Andreji, to je od vás nanejvýš pozorné. Za běžných okolností bych neváhal ani vteřinu, ale dnes večer jsem vázán jinde.“

Hrabě přijal skutečnost, že pokud se nevypořádáte s okolnostmi, vypořádají se ony s vámi, a následně se rozhodl zvážit, jak takové vypořádávání zaonačit, když vás odsoudili k doživotnímu domácímu vězení.

Edmonda Dantèse v pevnosti If od šílenství zachránily myšlenky na pomstu. Nespravedlivě uvězněný muž přežil díky tomu, že systematicky osnoval pád strůjců svého neštěstí. Cervantese zotročeného alžírskými piráty poháněly vpřed dosud nenapsané stránky jeho románů. A když Napoleon na ostrově Elba procházel mezi slepicemi, překračoval blátivé louže a odháněl mouchy, vidiny triumfálního návratu do Paříže posílily jeho vůli přežít.

Jenže hrabě nebyl pomstychtivé povahy, k psaní eposů mu chyběla představivost a rozhodně neměl tak bujně ego, aby snil o znovunastolení říše. Kdepak. Na své okolnosti musí

použít zcela jiný model zajatce: Anglikána vyvrženého na souš. Stejně jako Robinson Crusoe uvězněný na ostrově Zoufalství si i on udržel odhodlání tím, že se uchýlí k řešení *praktických* problémů. Jakmile se sny o rychlé záchraně rozplynou v nenávratnu, Robinsoni tohoto světa hledají přístřeší a zdroj čerstvé vody, učí se rozdělat oheň, studují topografii svého ostrova, jeho klima, faunu a flóru a přitom ani na okamžik nepřestávají pátrat po stopách v písku či po bílé plachtě na obzoru.

Když hrabě starému Řekovi předával tři vzkazy spěšně sepsané za velkovévodovým stolem, poháněla ho právě praktičnost. Během několika hodin ho navštívili dva poslové: mladík od společnosti Muir & Mirrieles přinesl hraběti jemné povlečení a vhodný polštář, další vzápětí přispěchal z Petrovské pásáže se čtyřmi kousky jeho oblíbeného mýdla.

A třetí adresát? Slečna musela přijít, když byl hrabě na večeři. Neboť když se do svého příbytku vrátil, na posteli na něj čekala bleďmodrá krabice s jedním kouskem lahodného mille-feuille.

SCHŮZKA

Ještě nikdo nevítal odbíjení dvanácté s takovým nadšením. Ani v Rusku. Ani v Evropě. Ani na celém širém světě. Kdyby Julie vzkázala Romeovi, že se v poledne objeví u okna, nadšení mladého Veroňana v určenou hodinu by nevyvážilo radost, jakou teď zakoušel hrabě. A kdyby dětem doktora Stalbauma Fritzovi a Claře o Vánocích řekli, že se dveře salonu otevrou přesně o dvanácté, jejich veselí by nepředčilo extázi hraběte, jakmile hodiny odbily poprvé.

Když krátce po desáté úspěšně odrazil myšlenky na Tverskou ulici (i náhodné setkání s dámami z vysokých společenských kruhů), umyl se a oblékl, dopil svůj šálek kávy a dojedl kousek ovoce (dnes to byl fík), dychtivě se chopil Montaigneova mistrovského díla, jen aby zjistil, že každou patnáctou řádku zalétá pohledem k hodinám...

Ano, když se hrabě včera k *Esejím* uchyloval poprvé, měl své pochyby. Byla to jedna kniha, ale tloušťkou si nezapadla s Biblií. Připomínala opusy, do nichž člověk nahlédne, možná je i prolistuje, ale zásadně je nečte. Podezření, že kniha vznikala s myšlenkou na zimní měsíce, však potvrdilo teprve zhlédnutí obsahu – šlo o úctyhodný seznam sto sedmi statí na témata jako stálost, uměřenost, samota a spánek. *Eseje* byly ideálním dílem na dobu, kdy ptáci táhnou do teplých krajín, u krbu se vrší dřevo a pole halí bílý sníh, tedy pro chvíle, kdy netoužíte jít ven a vašim přátelům se zase nechce vás navštěvovat.

Hrabě však neztratil odvahu. Rozhodně pohlédl na hodiny a s výrazem ošlehaného námořního kapitána, jenž se vydává na dalekou pouť a do lodního deníku zanáší přesný čas vyplutí z přístavu, se znovu ponořil do vln prvního zamyšlení: „O tom, jak rozličnými způsoby dospíváme ke stejnému konci.“

V této úvodní eseji, která se jen hemžila pádnými příklady z dějin, autor přednesl velmi přesvědčivý argument, že když jsme někomu vydáni na milost, měli bychom prosit o slitování.

Anebo zůstat hrdí a nezlomní.

Když jasně stanovil, že ten i onen způsob může být správný, Montaigne přešel k druhému zamyšlení: „O smutku.“

Zde citoval řadu nezpochybnitelných autorit zlatého věku latinské literatury, jejichž ústy závěrem potvrdil, že smutek je cit, který je nejlepší sdílet s ostatními.

Anebo si ho nechat pro sebe.

Zhruba v polovině třetí eseje se hrabě přistihl, jak už počtvrté nebo popáté hledí na hodiny. Anebo to bylo poštěstí? Přesný počet kradmých pohledů sice nešlo určit, avšak hodiny nepochybně přitáhly jeho pozornost více než jednou.

Vždyť to taky byl nějaký časoměr!

Otec hraběte dal stolní hodiny, které odbíjejí dvakrát, vyrobit na zakázku u firmy Breguet a šlo vsutku o mistrovské dílo. Smaltovaný ciferník měl obvod podobný grepu, lazuritové tělo se asymptoticky svažovalo směrem dolů a hodinový strojek s rubínovými ložisky stvořili řemeslníci proslulí po celém světě svým neochvějným smyslem pro přesnost. A jejich pověst byla rozhodně zasloužená, neboť hrabě při čtení třetí eseje (v níž se Platón, Aristotelés a Cicero tísni na jedné pohovce s císařem Maxmiliánem) slyšel každé zatikání.

Deset dvacet a padesát šest vteřin, řekly hodiny.

Deset dvacet a padesát sedm vteřin.

Padesát osm.

Padesát devět.

Ty hodiny počítaly vteřiny stejně bezchybně jako Homér své daktyly a Petr hříchy hříšníků!

Ale kde jsme to byli?

Ach ano. Esej třetí.

Hrabě si posunul židli o něco doleva, aby na hodiny neviděl, a začal hledat rozečtenou pasáž. Byl si téměř jistý, že jde o pátý odstavec na straně patnáct. Jenže když se zadíval na slova před sebou, nepoznával jediné z nich a stejně cizí byly i předchozí odstavce. Nakonec se musel vrátit o celé tři stránky zpět, než našel úsek, z něž si vybavoval dost na to, aby mohl s čistým svědomím pokračovat ve čtení.

„Tak takhle to s tebou je?“ zeptal se Michela de Montaigne. „Jeden krok vpřed a dva zpátky?“

Hrabě se rozhodl ukázat, kdo je tady pánem, a zapřísáhl se, že od knihy neodtrhne oči, dokud nedospěje k pětadvacáté eseji. Poháněn zaníceným odhodláním rychle prošel eseje čtyři, pět a šest. A když doslova prolétl sedmičku s osmičkou, esej dvacet pět se zdála být stejně blízko jako džbán vody na jídelním stole.

Pak ale přišly eseje jedenáct, dvanáct a třináct a cíl se začal opět vzdalovat. Jako by kniha nebyla jídelním stolem, ale spíš Saharou. Hraběte, který obrazně řečeno vyprázdnil svou polní láhev, čekala namáhavá pouť přes zástup vět a těžce vydobytých stránek, za jejichž pomyslným vrcholem se pokaždé objevil další list papíru...

No budiž. Hrabě se plazil dál.

Minula jedenáctá hodina.

Minula šestnáctá esej.

Pak dlouhonohý strážce minut konečně dohnal svého kratšího bratra a ručičky se setkaly na vrchu ciferníku. Zatímco se objímaly, pérka v nitru hodinové skříně povolila, kolečka zabzučela, miniaturní kladívko dopadlo na určené místo a hodiny začaly vyluzovat první z libozvučných tónů značících příchod poledne.

Přední nohy židle dopadly na podlahu a monsieur Montaigne prolétl vzduchem a s žuchnutím přistál na posteli. Se čtvrtým odbitím už hrabě sbíhal točité schody, a než hodiny odbily poosmé, spěchal chodbou na nižší podlaží, kde ho čekala pravidelná týdenní schůzka s Jaroslavem Jaroslavlem, proslulým holičem Metropolu, jemuž nebylo ve světě rovno.

Více než dvě stě let (tak nám to alespoň tvrdí historici) se kultura naší země rodila v petrohradských salonech. Právě ze slovatných místností s výhledem na řeku Fontanku podnikaly nové myšlenky, móda a cizokrajné kuchyně první opatrné krůčky do ruské společnosti. Pokud je tomu skutečně tak, velkou zásluhu na tom mělo čilé hemžení pod podlahou těchto přepychových salonů. Neboť tam, jen pár schodů pod úrovní ulice, žili sluhové, kuchaři a lokajové, kteří se společnými silami starali o to, aby všechno v domě běželo jako na drátku – zatímco panstvo se zrovna ohánělo Darwinem či Manetem.

Stejně tomu bylo i v Metropolu.

Od otevření hotelu v roce 1903 byly jeho restaurace a apartmá místem setkávání charismatických, vlivných a erudovaných jedinců; tato nedbalá elegance by však nikdy nebyla vznikla bez služeb poskytovaných nižšími podlažími.

Když jste prošli chodbou a seběhli po širokém mramorovém schodišti, ze všeho nejdřív jste minuli stánek s novinami, který nabízel stovky titulních stran, nyní však výhradně v ruštině.

Pak následoval krámek Fatimy Federovové. Fatimino květinářství, přirozená oběť své doby, zelo prázdnotou: jeho výlohu zakryli v roce 1920 papírem, čímž se z jednoho z nejveselejších a nejbarevnějších míst hotelu stalo místo neopuštěnější. Ve své době se tu však květiny prodávaly po akrech. Obchod zajišťoval majestátní ozdoby pro hotelovou halu, lilie do pokojů pro hosty, kytice růží vrhané k nohám balerín Velkého divadla i květy do klop mužů, kteří je házeli. Fatima navíc ovládala květinový kodex, jenž vládl vyšší společnosti od dob rytířství. Nejenže věděla, jakou květinu poslat spolu s omluvou, ale dovedla také přesně určit, která je vhodná, když jste se zpozдили, řekli něco nevhodného nebo bezohledně zapomněli na svou taneční partnerku, když vaši pozornost upoutala krasavice ve dveřích. Krátce řečeno, Fatima znala vůni, barvu a podstatu květin lépe než luční včela.

Fatimu možná zavřeli, pomyslel si hrabě, ale copak za Robespierrovy „vlády“ také nezavřeli všechna pařížská květinářství? A podívejme se, jak Paříž kvete dnes. Doba květin se jednoho dne jistě vrátí i do Metropolu.

Jaroslavovo holičství se nacházelo na samém konci hotelové haly a jakožto místo optimismu, preciznosti a politické neutrality bylo jakýmsi Švýcarskem celého hotelu. Jestliže hrabě přísahal, že se s okolnostmi vypořádá pomocí praktičností, tady měl dokonalou příležitost: čekala ho týdenní schůzka u holiče, kterou dodržoval s úzkostlivou přesností.

Když vstoupil do holičství, Jaroslav právě pečoval o stříbrovlasého zákazníka ve světle šedém obleku. Na lavici u stěny seděl podsaditý chlapík ve zmačkaném saku a čekal, až na něj přijde řada. Holič se usmál na pozdrav a pokynul hraběti, aby se usadil do prázdného křesla po jeho boku.

Hrabě poslechl a přátelsky zavalitému muži pokývl. Potom se opřel a očima zalétl k sedmému divu Jaroslavova holičství: jeho neobyčejnému kabinetu. Kdybyste požádali Larousse, ať definuje slovo kabinet, slavný lexikograf by možná odpověděl takto: *Obvykle zdobený kus nábytku mnohdy sloužící k ukládání předmětů tak, aby nebyly na očích.* Nepochybně jde o velmi obstojnou definici – obsáhne všechno od kuchyňské skříňky na venkově po majestátní skříň od Chippendala v Buckinghamském paláci. Jaroslavův kabinet však takovému popisu tak úplně nevyhovoval – byl vyroben z poniklovaného kovu a skla, a tudíž o tom, že by předměty nebyly na očích, nemohla být ani řeč. Naopak, účelem skříňe bylo vystavit je každému na odiv.

A taky právem, neboť tento kabinet mohl být na svůj obsah pyšný: francouzská mýdla balená ve voskovaném papíru, britská pěna v dózách ze slonoviny, italské pletové krémy v lahvičkách výstředních tvarů. A co se to schovávalo úplně vzadu? Malý černý flakónek, jež holič s rozverným mrknutím nazýval pramenem mládí.

Hrabě se obrátil k zrcadlu a v odrazu pohlédl na Jaroslava. Holičský kouzelník svíral dva páry nůžek a prováděl divy s křticí stříbrovlasého džentlmena. Nůžky v jeho ruce nejprve připomínaly *entrechat* tanečníka baletu, který vyskočí do vzduchu a zakmitá nohama, avšak jak holič pokračoval, jeho ruce se pohybovaly čím dál tím rychleji, dokud neposkakovaly

a nekopaly jako kozák při hopáku! Když došlo na poslední stříhnutí, hrabě napůl čekal, že se ze stropu snese opona, kterou za okamžik zvednou, aby obecenstvo zatleskalo a holič se mohl uklonit.

Jaroslav ze zákazníka sejmul bílou pláštěnku a švihl s ní ve vzduchu jako s bičem. Když přijímal platbu za dobře odvedenou práci, srazil paty k sobě, a zatímco džentlmen odcházel z obchodu (mladší a elegantnější, než když do něj vstoupil), došel k hraběti s čistou pláštěnkou.

„Vaše Excellence. Jak se vám daří?“

„Výborně, Jaroslave. Naprosto výtečně.“

„A co si dnes budete přát?“

„Jen zastříhnout, příteli. Jen zastříhnout.“

Když nůžky začaly s jemným cvakáním, hraběti se zdálo, že zavalitého pána na lavici pro zákazníky stihla jakási proměna. I když na něj hrabě před chvílí přátelsky pokývl, mužova tvář jako by dostala růžovější odstín. Vlastně o tom nebylo pochyb – sytá červen se mu teď zřetelně šířila k uším.

Hrabě se znovu pokusil navázat oční kontakt, aby muži znovu přátelsky pokývl, ale ten teď upíral pohled na Jaroslava záda.

„Já byl na řadě,“ řekl.

Jaroslav, který měl jako většina umělců sklon zcela se oddat svému řemeslu, pokračoval ve stříhání s nepolevujícím zápalem a grácií. Proto návštěvníkovi nezbylo než svá slova zopakovat, tentokrát důrazněji.

„*Já byl na řadě.*“

Jaroslav, kterého ostrý tón vytrhl z uměleckého rozpoložení, zdvořile odpověděl:

„Hned se vám budu věnovat, pane.“

„To jste říkal, když jsem přišel.“

Tloušťkův hlas byl tak plný očividného nepřátelství, že Jaroslav přestal stříhat, otočil se a překvapeně na zákazníka pohlédl.

I když mu dobré vychování velelo nevměšovat se do hovoru druhých, hrabě cítil, že se holič ocitl v postavení, kdy nemůže situaci dost dobře vysvětlit. Proto se rozhodl zakročit:

„Jaroslav vás nechtěl urazit, můj milý příteli. Jen mám náhodou každé úterý na dvanáctou hodinu sjednanou pravidelnou schůzku.“

Flouščík obrátil svůj zlobný pohled na hraběte.

„Pravidelnou schůzku?“

„Ano.“

Muž se zvedl tak prudce, že lavice narazila do zdi. Na výšku neměřil víc než sto sedmdesát centimetrů, ale pěsti, které mu trčely z rukávů saka, byly stejně rudé jako jeho uši. Popošel vpřed, zatímco Jaroslav ustoupil k pokladně. Hulvát udělal další krok a vykroutil holiči nůžky z ruky. Pak s mrštností člověka podstatně lehčí váhy drapl hraběte za límec a jediným pohybem mu ustříhl pravý knír. Následně zesílil stisk a přitáhl si ho k sobě, takže se téměř dotýkali nosem.

„Však se té své schůzky brzy dočkáš,“ procedil.

S těmito slovy hodil hraběte zpátky do křesla, mrskl nůžkami o podlahu a vyrážoval z obchodu.

„Vaše Excellence,“ zvolal naprosto šokovaný Jaroslav. „Nikdy jsem toho muže neviděl. Ani nevím, zda je hostem tohoto hotelu. Ale sem už nikdy nevzkročí, to vám slibuji.“

Hrabě, který se mezitím postavil, měl sto chutí sdílet Jaroslavovo rozhořčení a navrhnout potrestání odpovídající spáchanému zločinu. Jenže co o útočníkovi vlastně věděl?

Když muže v pomačkaném saku prvně spatřil na lavici pro zákazníky, okamžitě ho odhadl na tvrdě pracujícího občana, jenž náhodou narazil na holičství a rozhodl se, že se odmění pěkným sestříhem. Klidně to mohl být jeden z nových obyvatel druhého podlaží. Třeba vyrostl v železárnách, v roce 1912 se dal k odborům, o čtyři roky později vstoupil do stávký, v osmnáctém velel praporu Rudé armády a teď stanul v čele celého průmyslu.

„Měl úplnou pravdu,“ řekl hrabě Jaroslavovi. „Čekal tu v dobré vůli a vy jste chtěl zase dostat naší schůzce. Chyba je na mé straně. Měl jsem mu přenechat křeslo a navrhnout vám, abyste ho obsloužil jako prvního.“

„Co teď ale budeme dělat?“

Hrabě se obrátil k zrcadlu, aby se na sebe podíval. Podobně se nezkoumal už celé roky.

Dlouho zastával názor, že džentlmen se má k zrcadlu obracet s nedůvěrou. Neboť zrcadla nejsou ani tak nástrojem sebeobjevování jako spíš sebeklamu. Kolikrát viděl, jak se mladá kráska před zrcadlem trochu natočila, aby se viděla z toho nejlichotivějšího úhlu? (Jako by se na ni celý svět napříště díval jen a pouze z této strany!) Kolikrát byl svědkem toho, jak si slovnatá dáma vzala klobouk, který byl hrozivě z módy, ale jí se zdál *au courant*, protože rám zrcadla pocházel ze stejné, dávno zašlé doby? Hrabě se pyšnil tím, že nosí saka šitá na míru. Mnohem víc si však zakládal na tom, aby ho za džentlmena považovali na základě jeho vystupování, poznámek a chování, a nikoliv střihu jeho kabátu.

Ano, pomyslel si hrabě, svět se skutečně točí.

Rotuje kolem své osy a přitom ještě obíhá okolo Slunce. Točí se i celá galaxie, kolo uvnitř většího kola, které vyluzuje docela jiné zvonění než miniaturní hodinové kladívko. A když tento nebeský zvon konečně odbije, zrcadlo možná pro jednu poslouží svému pravému účelu – neukáže člověka takového, jak se sám vidí, nýbrž mu odhalí to, kým se stal.

Hrabě se znovu posadil.

„Hladce oholit, příteli,“ řekl Jaroslavovi. „Hladce oholit.“

ZNÁMOST

V Metropoli se nacházely dvě restaurace: Bojarský, ono věhlasné útočiště na druhém podlaží, které jsme již navštívili, a pak velká jídelna hned vedle hotelového vestibulu formálně známá jako Metropol, kterou hrabě s láskou nazýval Piazza.

Je pravda, že Piazza se nikdy nemohla rovnat elegantnímu Bojarskému, jeho bezchybné obsluze a geniální kuchyni. Piazza však o eleganci, bezchybnost či genialitu ani neusilovala. S osmdesáti stoly porůznu rozesetými kolem mramorové kašny a s jídelním lístkem nabízejícím všechno od zelných pirožků po telecí steak fungovala jako prodloužení města – jeho zahrad, tržišť a tříd. Byla místem, kde mohl Rus jakéhokoliv ražení posedět nad šálkem kávy, potkat své přátele, zhádat se nebo si zalaškovat – a kde si osamělý jedlík pod majestátním skleněným stropem dosyta užil obdivu, pohrdání, podezřívání a smíchu, aniž by musel vstát ze židle.

A číšníci? Stejně jako číšníkům z pařížských kaváren slušely i personálu Piazzы výrazy jako „schopný“ a „výkonný“. Zdejší číšníci se vyznali v davu, a pokud jste přišli se skupinou přátel čítající osm lidí, snadno vás usadili ke stolu pro čtyři. Navzdory vyhrávajícímu orchestru zaznamenali vaše přání a za pár minut se vrátili s tácem plným rozličných nápojů, které rozdali kolem stolu, aniž by si jedinkrát spletli adresáta. Pokud jste s jídelním lístkem v ruce byť jen na okamžik zaváhali, naklonili se vám přes rameno a decentně ukázali na specialitu podniku. A jakmile

jste si vychutnali poslední sousto zákusku, hbitě vám odnesli talíř, předložili vám účet a do minuty vám vrátili peníze. Jinými slovy, číšníci Piazzzy znali své povolání do posledního drobečku, lžičky i kopějky.

Tak to alespoň bývalo před válkou...

Dnes byla jídelna téměř prázdná a hraběte obsluhovala osoba, jež byla zjevně nováčkem nejen v Piazzze, nýbrž i v číšnickém řemesle jako takovém. Číšník byl vysoký a hubený a měl malou hlavu, úzký obličej a povýšené vystupování, takže působil jako střelec, kterého sebrali z šachovnice. Když se hrabě usadil za stůl s novinami v ruce – což byl mezinárodní symbol pro to, že bude obědvat sám –, chlapík se ani nenamáhal sklidit druhý příbor. Když hrabě zavřel jídelní lístek a položil ho vedle talíře – což byl mezinárodní symbol značící, že je připraven si objednat –, musel číšníka povolat mávnutím ruky. A když si objednal okrošku s platýsem, obsluhující muž se ho zeptal, zda by si k nim dal sklenku Sauternes. To bylo nepochybně skvělé doporučení – za předpokladu, že by si hrabě řekl o husí játra!

„Snad láhev Château de Baudelaire,“ opravil ho zdvořile.

„Samozřejmě,“ odpověděl Střelec s povýšeným úsměvem.

Pravda, láhev Baudelairu byla pro oběd bez společnosti možná poněkud extravagantní, ale hrabě cítil, že po dalším ránu stráveném po boku neúnavného Michela de Montaigne potřebuje zvednout morálku. Vlastně už několik dní bojoval se stavem jakéhosi vnitřního neklidu. Při pravidelné cestě do hotelové haly se přistihl, jak počítá schody. Když ve svém oblíbeném křesle přelétal titulky novin, všiml si, že zvedá ruce, aby si nakroutil kníry, které už nevlastní. Na oběd do Piazzzy přišel ve dvanáct hodin a jednu minutu. A když v jednu hodinu třicet pět minut vycházel sto deset schodů do svého pokoje, počítal, kolik času musí uběhnout, než se bude moci vrátit dolů na skleničku. Pokud to takhle půjde dál, strop se brzy začne snižovat, stěny přibližovat a podlaha stoupat a celý hotel se smrskne do velikosti plechovky na sušenky.

Hrabě se při čekání na víno rozhlížel po restauraci, ale ostatní strážníci mu tentokrát nepřinesli žádnou útěchu. U protějšího stolu seděli dva pobudové z diplomatického výboru,

nimrali se v jídle a patrně čekali na příchod doby diplomatické. Naproti v rohu byli obrýlení starousedlíci z druhého patra se čtyřmi ohromnými lejstry, která teď porovnávali jedno s druhým. Nikdo z hostů nevypadal dvakrát vesele a žádný si hraběte nevšímal. Tedy až na malou dívku se zálibou ve žluté, která ho zjevně špehovala od svého stolu za kašnou.

Podle Vasilije bylo toto devítileté stvoření s rovnými plavými vlasy dcerou ovdovělého ukrajinského úředníka. Dívku jako obvykle doprovázela guvernantka. Když si holčička uvědomila, že se hrabě dívá jejím směrem, rychle se schovala za jídelní lístek.

„Vaše polévka,“ řekl Střelec.

„Ach. Děkuji, příteli. Vypadá báječně. Ale nezapomeňte na to víno!“

„Samozřejmě.“

Když hrabě obrátil pozornost k okrošce, ihned poznal, že jde o chvályhodný výkon – takovou by kterémukoliv z přítomných Rusů připravila jeho babička. Hrabě zavřel oči, aby si patřičně vychutnal první lžici. Polévka byla dobře vychlazená, možná v ní bylo o ždíbeček víc soli a o malinko méně kvasu, než bylo třeba, ale chuť kopru, onoho posla léta, který připomíná zpěv cvrčků a pohladí po duši, byla naprosto výtečná.

Když hrabě otevřel oči, skoro upustil lžici. U jeho stolu stála dívka se zálibou ve žluté a prohlížela si ho s otevřeným zájmem vlastním dětem a psům. Kromě dívčina náhlého zjevení hraběte polekaly i její šaty, které dnes měly jasně citrónovou barvu.

„Kam odešly?“ zeptala se bez váhání.

„Prosím? Kdo?“

Naklonila hlavu, aby si ho lépe prohlédla.

„Přece vaše kníry.“

K hovorům s dětmi neměl hrabě moc příležitostí, ale byl natolik dobře vychovaný, aby věděl, že dítě by nemělo jen tak přijít za úplně cizím člověkem, vyrušit ho uprostřed jídla a už vůbec by mu nemělo klást otázky osobního rázu. Copak už ve školách neučí, že si má každý hledět svého?

„Jako vlaštovky,“ odvětil hrabě, „na léto někam odcestovaly.“

Potom mávl rukou, aby napodobil let vlaštovek a zároveň dívce naznačil, že by si z nich měla vzít příklad.

Přikývla, čímž dala najevo, že je s odpovědi spokojená.

„Já v létě taky pojedu pryč.“

Hrabě pokývl na znamení blahopřání.

„K Černému moři,“ dodala.

Potom si odsunula prázdnou židli a vylezla na ni.

„Chceš se ke mně přidat?“ zeptal se zbytečně.

Dívka se místo odpovědi zavrtěla na židli, aby se jí pohodlněji sedělo, a pak položila lokty na stůl. Kolem krku měla zlatý řetízek s malým přívěskem, nejspíš nějaký amulet nebo medailon. Hrabě pohlédl na guvernantku v naději, že upoutá její pozornost, avšak dámu zkušenost zjevně naučila, že je nejlepší držet nos zavrtaný v knížce.

Děvče znovu naklonilo hlavu jako psík.

„Doopravdy jste hrabě?“

„Ano, jsem.“

Oči se jí rozšířily zájmem.

„A potkal jste někdy nějakou princeznu?“

„A nebylo jich málo.“

Opět vyvalila oči, ale pak je přimhouřila.

„Je hodně těžké být princeznou?“

„Hodně.“

V tu chvíli se objevil Střelec s platýsem, a přestože hraběti zbývalo víc než půl okrošky, talíře mu bez okolků vyměnil.

„Děkuji,“ řekl hrabě se lžící v ruce.

„Samozřejmě.“

Hrabě otevřel ústa, aby se zeptal, kde se zdržuje jeho Baudelaire, ale Střelec už mezitím zmizel. Návštěvnice se upřeně zadívala na rybu.

„Co to je?“ chtěla vědět.

„Tohle? Filé z platýse.“

„Je to dobré?“

„Ty jsi neměla oběd?“

„Nechutnal mi.“

Hrabě přemístil kousek ryby na vedlejší talíř a posunul ho přes stůl. „Služebník.“

Dívka napíchla rybu na vidličku a celou si ji strčila do pusy. „Je to mňamka,“ řekla, což sice možná nebyl ten nejelegantnější výraz, ale přinejmenším se dal považovat za fakticky správný. Potom se smutně usmála, povzdechla si a jasně modrým očima se zahleděla na zbytek hraběcího oběda.

„Hmm,“ řekl hrabě.

Vzal děvčeti talíř, přesunul na něj polovinu platýse i spravedlivý díl špenátu a karotky a potom jí ho vrátil. Dívka se znovu zavrtěla, nejspíš aby vydržela sedět delší dobu bez hnutí. Pak zeleninu opatrně odsunula na kraj talíře, rybu rozřízla na čtyři stejně velké kusy, pravou horní čtvrtinu své porce si vložila do úst a ptala se dál.

„Jak taková princezna tráví den?“

„Jako kterákoliv jiná mladá dáma,“ odpověděl hrabě.

Děvče kývlo, aby pokračoval.

„Dopoledne má hodiny francouzštiny, dějepisu a hudby. Potom jede navštívit přátele nebo se prochází v parku. A při obědě sní všechnu zeleninu.“

„Tatínek říká, že princezny zosobňují úpadek poražené doby.“

To hraběte zaskočilo.

„Některé možná ano,“ přiznal. „Ale rozhodně ne všechny.“
Mávla vidličkou.

„Nebojte se. Tatínek je hodný a vyzná se v traktorech. Ale o princeznách neví vůbec nic.“

Hrabě vyjádřil svou úlevu.

„Byl jste někdy na plesu?“ zeptala se po chvíli přemýšlení.

„Ovšem.“

„Tancoval jste?“

„Mám pověst neúnavného tanečníka. Žádné parkety si přede mnou nemohou být jisté,“ řekl hrabě a rozverně blýskl okem. Tou proslulou jiskrou dovedl kdysi zklidnit vášnivý hovor a zároveň upoutat pohledy všech petrohradských krás.

„Parkety?“

„Ehm,“ odkašlal si hrabě. „Ano, tančil jsem na plesu.“

„A žil jste někdy na zámku?“

„Zámky u nás nejsou tak časté jako v pohádkách,“ poučil ji hrabě. „Ale v jednom jsem večerel...“

Dívka zkrabatila čelo, čímž dala najevo, že odpověď považuje když už ne za ideální, tak alespoň za uspokojivou. Vložila si do úst další kousek ryby a chvíli zamyšleně přežvykovala. Potom se náhle předklonila.

„A byl jste někdy v souboji?“

„Myslíš *affaire d'honneur*?“ Hrabě zaváhal. „Nějakých jsem se svým způsobem asi zúčastnil...“

„S pistolemi a dvaatřiceti kroky?“

„V mém případě šlo spíš o souboje v obrazném slova smyslu.“

Když návštěvnice vyjádřila své zklamání nad tímto nešťastným upřesněním, hrabě přispěchal se slovy útěchy:

„Ale můj kmotr se zúčastnil mnoha soubojů jako sekundant.“

„Sekundant?“

„Když džentlmen utrpí urážku a žádá si zadostiučinění na poli cti, on i jeho protivník si zvolí sekundanta – v podstatě takového zástupce. Sekundanti pak vyjednájí podmínky souboje.“

„Jaké podmínky souboje?“

„Místo a čas setkání. Jaké budou použity zbraně. V případě, že zvolí pistole, dohodnou i počet kroků a výstřelů.“

„A kde žil váš kmotr?“

„Tady v Moskvě.“

„A ty souboje byly taky v Moskvě?“

„Jeden ano. Vlastně vzešel z hádky, která se udála v tomhle hotelu mezi jedním admirálem a knížetem. Tuším, že už se dlouhou neměli v lásce a ten večer jejich vzájemná nelibost dostoupila vrcholu, když se střetli v hotelové hale. Rukavice byla hozena přesně na támhletom místě.“

„Na jakém místě?“

„U vrátnice.“

„Zrovna tam, kde sedávám!“

„Ano, tak to nejspíš bude.“

„Milovali stejnou ženu?“

„Nemyslím, že za tím byla žena.“

Dívka se na hraběte nedůvěřivě zadívala.

„Za vším hledej ženu,“ pravila moudře.

„Ano. Tedy, ať už byl důvod jakýkoliv, jeden se urazil a žádal omluvu, což ten druhý odmítl, a tak přišla výzva k souboji. Tou dobou byl ředitelem hotelu jistý Němec jménem Keffler; podle všeho byl baronem. Vědělo se o něm, že má v kanceláři za obkládovou deskou schovaný pár pistolí, a když došlo k incidentu a sekundanti vše soukromě projednali, zavolal se kočár a znesvážené strany vyrazily vpřed se zbraní v ruce.“

„V hodinách těsně nad ránem...“

„V hodinách těsně nad ránem.“

„Na odlehlé místo.“

„Na odlehlé místo.“

Předklonila se.

„Lenský padl v souboji s Oněginem.“

Mluvila tlumeným hlasem, jako by snad zmínka Puškinovy básně vyžadovala diskrétnost.

„Ano,“ špitl hrabě v odpověď. „A stejně dopadl i sám Puškin.“ Zasmušile přikývla.

„V Petrohradu,“ řekla. „Na březích Černé říčky.“

„Na březích Černé říčky.“

Po rybě se jen zaprášilo. Dívka položila ubrousek na talíř, jedinkrát pokývla hlavou, aby dala najevo, že hrabě je celkem ucházejícím společníkem, a vstala ze židle. Ještě před odchodem však pravila:

„Víc se mi líbí bez knírů,“ řekla. „Jejich nepřítomnost vám... prospívá.“

Potom se neohrabaně uklonila a zmizela za kašnou.

Affaire d'honneur..., přemítal hrabě trochu provinile, když později toho večera seděl v baru se skleničkou brandy v ruce.

Hotelovou nálevnu v americkém stylu vybavenou čalouněnými křesly, mahagonovým pultem a stěnou plnou láhví láskyplně nazýval Šaljapinkou na počest ruského operního pěvce Fjodora Ivanoviče Šaljapina, jenž toto místo navštěvoval před revolucí. Dříve bývala Šaljapinka plná života, nyní však

připomínala spíše kapli určenou k modlitbě a rozjímaní – což hraběti dnes večer vyhovovalo.

Ano, uvažoval, téměř každé lidské počínání zní vznešeně, když se pronese ve francouzštině...

„Mohu vám pomoci, Vaše Excellence?“ zeptal se Audrius, jenž byl v Šaljapince barmanem.

Litevec se světlou bradkou a pohotovým úsměvem se ve své práci vyznal jako ryba ve vodě. Sotva jste usedli na stoličku, už se k vám nakláněl s jedním předloktím opřeným o pult a ptal se, co si budete přát. A jakmile jste dopili skleničku, hned byl u vás, aby vám dolil. Hrabě však netušil, proč mu nabízí pomoc právě v tuto chvíli.

„S vaším sakem,“ vysvětlil Audrius.

Hrabě se zarazil. Skutečně to vypadalo, že se marně snaží provléknout paži rukávem saka. Navíc si nevzpomínal, že by si ho sundával. Do Šaljapinky dorazil jako obvykle o šesté a jako vždy se omezil na jeden aperitiv před večeří. Potom si vzpomněl, že se při obědě nedočkal svého Baudelaira, a tak si dovolil druhou skleničku Dubonnetu. A pak ještě brandy nebo dvě. A než se nadál, bylo... bylo...

„Kolik je hodin, Audriusi?“

„Deset, Vaše Excellence.“

„Deset!“

V příštím okamžiku už stál Audrius na druhé straně pultu a pomáhal zákazníkovi ze stoličky. Zatímco ho vedl přes halu (což nebylo ani v nejmenším nutné), hrabě ho zasvětil do svých myšlenek.

„Věděl jste, Audriusi, že když sbor ruských důstojníků na počátku osmnáctého století objevil kouzlo soubojů, vrhl se do nich s takovým nadšením, že carovi nezbylo než celou praktiku zakázat? Báł se, že by za chvíli nezůstal nikdo, kdo by velel jeho vojskům.“

„To jsem netušil, Vaše Excellence,“ odpověděl Audrius se zdvořilým úsměvem.

„Považte, že je to pravda. Souboj je zásadním momentem nejen pro děj slavného *Oněgina*, k jednomu dojde i v klíčových bodech *Vojny a míru*, *Otců a dětí* a *Bratrů Karamazových*! Zdá se,

že mistři ruské literatury navzdory svému pozoruhodnému důvtipu nedokázali přijít s lepší vypravěčskou technikou než umístit dvě hlavní postavy dvaatřicet kroků od sebe a nechat je rozřešit daný spor s pistolemi v rukou.“

„Rozumím. Ale jsme na místě. Mám stisknout páté patro?“

Hrabě, který zjistil, že stojí před výtahem, na mladíka šokovaně pohlédl.

„Audriusi, vždyť já jsem výtahem v životě nejel!“

Nato poplácal barmana po zádech a jal se stoupat po schodech – tedy až do chvíle, než dorazil na podestu ve druhém patře a malátně se posadil.

„Jak je možné, že naše země víc než kterákoliv jiná přijala koncept souboje tak úplně a tak bezvýhradně?“ položil schoďšti řečnickou otázku.

Někdo by nad tím bezpochyby mávl rukou jako nad důsledkem ruského barbarství. Když uvážíme kruté zimy, častý hladomor, poněkud drsný smysl pro spravedlnost a tak dále a tak dále, zdá se jen přirozené, že se šlechta v řešení sporů uchýlovala k tak konečnému aktu násilí. Hrabě byl však toho názoru, že souboje se ujaly především díky vášni ruského džentlmena pro nádheru a velkolepost.

Pravda, k soubojům obvykle docházelo za svítání a na odlehlých místech, aby bylo zaručeno soukromí dotýčných mužů. Ale copak se bojovalo za horami popela nebo na skládkách? Jistěže ne! Bojovalo se na mýtinách, mezi břízami zdobenými sněhovým popraškem nebo na březích klikatící se říčky... Krátce řečeno v místech, která byste jinak čekali v druhém dějství opery.

Každé snažení spojené s nádherným prostředím a velkolepým obsahem si v Rusku najde své příznivce bez ohledu na svou povahu. Místa konání duelů se během let stávala malebnějšími, soubojové pistole byly krásnými sběratelskými kousky, a i ten nejvybranější džentlmen byl ochoten hájit svou čest tvář v tvář stále nicotnějším urážkám. Souboje, které začaly jako odpověď na těžké zločiny – podvod, velezradu či cizoložství –, začátkem dvacátého století seběhly schody rozumu a nakonec se

bojovalo kvůli pokynutí kloboukem, délce pohledu či umístění čárky v dopise.

Ve starém soubojovém kodexu stojí, že počet kroků, jež musí duelanti urazit, než mohou začít střílet, by měl být v opačném poměru k velikosti pohany. Tu nejhanebnější urážku tak vyřeší souboj čítající nejméně kroků, aby se zajistilo, že jeden z účastníků neopustí bojiště živý. Jestli je tomu skutečně tak, pomyslel si hrabě, v dnešní době by se mělo bojovat minimálně na vzdálenost tisíce kroků. Popravdě řečeno, po vržení rukavice, zvolení sekundantů a výběru zbraní by měl provinilec nastoupit na parník do Ameriky a uražený na loď do Japonska. Po příjezdu by si oblékli své nejlepší kabáty, sešli po přístavních můstcích do doků a vystřelili.

A TEĎ...

O pět dní později hrabě s potěšením obdržel oficiální pozvánku na čaj od své nové známé Niny Kulikovové. Schůzka se měla konat ve tři hodiny odpoledne v hotelové kavárně v severozápadní části přízemí. Hrabě přišel ve tři čtvrtě na tři a posadil se k oknu ke stolu pro dva. Když pět minut po třetí dorazila hostitelka připomínající narcis – měla na sobě světle žluté šaty s tmavě žlutou šerpou –, hrabě vstal a podržel jí židli.

„*Merci*,“ pravila.

„*Je t'en prie*.“

Během několika příštích minut zavolali číšníka, poručili si samovar, a protože se nad Divadelním náměstím stahovaly bouřkové mraky, vyměnili si několik poznámek o hořkosladké pravděpodobnosti deště. Avšak jakmile byl rozlit čaj a na stůl dorazily koláčky, Nina nasadila vážný výraz, čímž naznačila, že je čas hovořit o důležitějších věcech.

Někomu by tento přechod od nezávazného klábosení k závažnému hovoru mohl připadat poněkud náhlý nebo v rozporu s danou hodinou, ale podle hraběte bylo rychlé odbytí zdvořilostí a spěšný přechod k závažným věcem v přesném souladu s čajovou etiketou – a možná šlo dokonce o její nejstěžejnější bod.

Každé formální setkání nad šálkem čaje, jehož se zúčastnil, se koneckonců odehrálo v podobném duchu. Ať už k němu došlo v přijímacím pokoji s výhledem na Fontanku, nebo v čajovně

ve veřejné zahradě, *důvod* pozvání byl vyložen na stůl ještě před ochutnáním prvního dortu. Ty nejlepší hostitelky dovedly po nezbytných zdvořilostech naznačit zmíněný přechod jediným libovolným slovem.

Pro Rostovovu babičku to bylo slůvko *Tak*, jako například *Tak, Alexandře. Doslechla jsem se o tobě velmi znepokojivé věci, chlapče...* Pro kněžnu Poljakovovou, věčnou oběť svého srdce, to bylo *Ach*, jako třeba *Ach, Alexandře. Udělala jsem strašlivou chybu...* A v případě mladé Niny se zjevně jednalo o slovo *Ted*:

„Máš úplnou pravdu, Alexandře Iljiči. Ještě jeden odpolední déšť a ty šeříky nemají šanci. Ale teď...“

Stačí říct, že když Nina změnila tón, hrabě byl připravený. Položil lokty na stehna, předklonil se přesně v úhlu sedmdesátí stupňů a nasadil výraz, který byl zároveň vážný i neutrální, aby mohl dle okolností pohotově vyjádřit soucit, pochopení nebo rozhořčení.

„...bych ti byla moc vděčná,“ pokračovala Nina, „kdyby ses se mnou mohl podělit o pravidla, jak být princeznou.“

„Pravidla?“

„Ano. Pravidla.“

„Ale Nino,“ odvětil hrabě s úsměvem, „být princeznou přece není žádná hra.“

Nina ho počastovala trpělivým pohledem.

„Jistě víš, co tím myslím. Mám na mysli věci, které se od princezny *očekávaly*.“

„Ach ano. Chápu.“

Hrabě se opřel, aby otázku hostitelky lépe uvážil.

„Tedy,“ řekl po chvíli, „když pomineme studium svobodných umění, o kterých jsme se bavili minule, princeznovská pravidla nejspíš začínají vytříbenými způsoby. Naučila by se, jak se chovat ve společnosti, jak oslovovat lidi, jak správně stolovat, poučily by ji o vhodném držení těla...“

„Držení těla? Patří držení těla mezi vytříbené způsoby?“

„Ano,“ řekl hrabě poněkud váhavě, „patří. Hrbení svědčí o lenivé povaze a nezájmu o druhé. Naproti tomu vzpřímené držení těla stvrzuje vnitřní vyrovnanost a pozornost vůči ostatním, přičemž obojí je pro princeznu zásadní.“

Nina, na kterou tento argument zjevně zapůsobil, se malinko narovnala.

„Pokračuj.“

Hrabě přemýšlel.

„Princeznu by naučili prokazovat úctu starším.“

Nina k hraběti uctivě pokývla hlavou. Odkáslal si.

„Nemyslel jsem sebe, Nino. Já jsem v podstatě mladík, tak jako ty. Kdepak, staršími myslím šedovlasé lidi.“

Nina znovu kývla, jako že rozumí.

„Máš na mysli velkovévody a velkovévodkyně.“

„No, ano. Ty určitě také. Ale i starší lidi všech společenských tříd. Prodavače, mlékařky, kováře a venkovany.“

Nina, která nikdy neváhala otevřeně vyjádřit své pocity, se zamračila. Hrabě pokračoval.

„Současné pokolení dluží jistou míru díky všem členům pokolení předchozího. Staří oseli pole, bojovali ve válkách, dosáhli pokroku v umění i ve vědě a obecně vzato pro nás učinili jisté oběti. A za svou snahu, jakkoliv skromnou, si zaslouží naši úctu a vděk.“

Nina se stále tvářila nedůvěřivě, a tak hrabě přemýšlel, jak by jí to lépe vysvětlil. A právě v tu chvíli zahlédl za velkými okny kavárny první rozkvétající deštníky.

„Dám ti jeden příklad,“ řekl.

Takto začal příběh princezny Golicynové a stařenky z Kudrova:

V Petrohradu byla bouřlivá noc, vyprávěl hrabě, a princezna Golicynová jela kočárem na výroční ples u Tušinů. Když přejížděla Lomonosovův most, všimla si osmdesátileté ženy kráčející při jeho okraji a hrbící se pod nemilosrdným deštěm. Princezna neváhala, nařídila kočímu, aby zastavil, a pozvala tu nešťastnou duši dovnitř. Stařena, která byla téměř slepá, nastoupila s pomocí lokaje do kočáru a horlivě princezně děkovala. Princezna snad nevědomky usoudila, že stařenka žije někde poblíž. Koneckonců, kam by se stará poloslepá babička vydávala za noci jako tato? Když se však ženy zeptala, kam má namířeno, stařena odpověděla, že jde navštívit svého syna, který je kovářem v Kudrovu – bylo to víc než sedm mil!

Princeznu čekali u Tušinů. Za několik minut pojedou okolo domu, který bude ozářený od sklepa po střechu a na každém schodě bude stát lokaj. Bylo by tudíž přijatelné, kdyby se princezna omluvila, vystoupila a kočár se stařenou poslala do Kudrova. Když se blížili k Tušinům, kočí zpomalil a zeptal se princezny, co nařizuje...

Hrabě se dramaticky odmlčel.

„A?“ zeptala se Nina. „Co udělala?“

„Řekla mu, aby jel dál.“ Hrabě se vítězoslavně usmál. „A co víc, když dojeli do Kudrova a kovářova rodina obklopila kočár, stařena princeznu pozvala na čaj. Kovář zamrkal, kočí zalapal po dechu a lokaj div neomdlel. Ale princezna Golicynová ženínu nabídku zdvořile přijala – a ples u Tušinů docela zmeškala.“

Hrabě, spokojený, že se tak obratně vyjádřil, zvedl šálek k ústům, jedinkrát mrkl a upil čaje.

Nina na něj s očekáváním pohlédla.

„A pak?“

Hrabě vrátil hrníček na podšálek.

„Co pak?“

„Vzala si kovářova syna?“

„Jestli si vzala kovářova syna! Dobrý bože. Jistěže ne. Po skle-ničce čaje nasedla do kočáru a odjela domů.“

Nina si to chvíli přebírala. Svatbu s kovářovým synem zjevně považovala za zdařilejší závěr. Přesto uznale kývla hlavou, čímž dala najevo, že hrabě příběh navzdory jeho nedostatkům odvyprávěl dobře.

Hrabě nechtěl přijít o úspěch, a tak raději zamlčel epilog, kterým tento rozkošný úryvek z petrohradského folklóru obvykle uzavíral: když se princeznin jasně modrý kočár známý po celém městě objevil před branami sídla, v němž se konal výroční ples, hraběnka Tušinová zrovna vítala hosty ve sloupové předsíni. Nevěřičně sledovala, jak kočár nejprve zpomaluje a pak uhání dál. To mělo za následek rozkol mezi Golicyny a Tušiny, který by trval celé tři generace – kdyby nepřišla jistá revoluce a neučila jejich pobouření jednou provždy přítrž...

„Zachovala se tak, jak se na princeznu sluší a patří,“ připustila Nina.

„Ano,“ řekl hrabě.

Pak se k ní natáhl s čajovými koláčky. Nina si vzala dva, přičemž jeden odložila na talíř a druhý si strčila rovnou do pusy.

Hrabě nebyl z těch, kdo své známé upozorňují na společenské nedostatky, ale úspěch jeho vyprávění ho tak rozradostnil, že neodolal a s úsměvem podotkl:

„Je tu ještě jeden příklad.“

„Kde je ještě jeden příklad?“

„Princezna řekne *prosím*, když požádá o koláč, a *děkuji*, když jí ho nabídne.“

To Ninu trochu zaskočilo, ale vzápětí se zatvářila odmítavě.

„Chápu, že se sluší, aby řekla *prosím*, když chce koláč, ale nevidím jediný důvod, proč by měla děkovat, když jí nějaký nabídne.“

„Dobré způsoby nejsou bonbony, Nino. Nejde si vybrat jen ty, které ti nejvíc chutnají, a už vůbec nemůžeš vrátit ty nakousnuté zpatky do krabičky...“

Nina si hraběte změřila zkušeně shovívavým pohledem a potom, zjevně aby tomu lépe porozuměl, pronesla o něco pomaleji.

„Chápu, že se sluší, aby princezna řekla *prosím*, když žádá o koláč, protože někoho přesvědčuje, aby jí ho dal. A když ho dostane, pak má i dobrý důvod za něj poděkovat. Ale v druhé části tvého příkladu si princezna o žádný koláč neřekla, *nabídli* jí ho. Takže nevím, proč by měla říkat *děkuji*, když vlastně jen někomu vyhověla.“

A aby svým slovům dodala důraz, vzala citronový koláček a slupla ho jako malinu.

„Na tom něco bude,“ přiznal hrabě. „Ale z životní zkušenosti ti můžu říct, že –“

Nina ho přerušila zavrtáním prstu.

„Vždyť jsi právě tvrdil, že jsi docela mladý.“

„To taky jsem.“

„Hovořit o ‚životní zkušenosti‘ je v tom případě poněkud předčasné.“

Ano, pomyslel si hrabě, a tenhle čajový sedánek to jen potvrzuje.

„Zapracuju na svém držení těla,“ prohlásila Nina s jakousi konečnou platností a otřela si drobky z prstů. „A taky se ujistím, že řeknu *prosím* a *děkuji*, kdykoliv o něco požádám. Ale rozhodně nehodlám děkovat lidem za věci, které jsem nechtěla.“

SEM A TAM

Když hrabě dvanáctého července v sedm hodin večer cestou do Bojarského kráčel přes hotelový vestibul, Nina, vykukující zpoza palmovníků ve velkých květináčích, upoutala jeho pozornost a dala mu smluvený signál. Bylo to vůbec poprvé, co ho povolala v tak pozdní hodinu.

„Rychle,“ řekla, když se k ní připojil za palmou. „Ten džentlmen odešel na večeři.“

Džentlmen?

Aby na sebe zbytečně nepřitahovali pozornost, začali jakoby nic stoupat po schodech. Ve třetím patře narazili na hosta, který hledal po kapsách klíč. Na podestě přímo proti výtahu bylo vitrážové okno s dlouhonohými brodivými ptáky, které hrabě minul nejméně tisíckrát. Nina předstírala, že si ho prohlíží.

„Měl jsi pravdu,“ řekla. „Bude to nějaký vodní jeřáb.“

Jakmile host zmizel v pokoji, pokračovala dál. Spěšně přeběhli koberec, minuli pokoje 313, 314 a 315 a prošli kolem stolku se soškou boha Herma před pokojem 316. V tom okamžiku si hrabě s mírnou závratí uvědomil, že mají namířeno k jeho starému apartmá.

Ale strpení.

Abychom nepředbíhali...

Po té neslavné noci, která skončila na schodech druhého podlaží, si hrabě na čas odepřel večerní aperitiv – měl totiž podezření, že právě alkohol může za neblahý stav jeho mysli. Způsobná abstinence se však neukázala být potřebným balzámem pro duši. Hrabě měl všechen čas na světě a téměř nic na práci, a tak neustále hrozilo, že se ho zmocní nuda – obávaný to močál lidských emocí.

Pokud se cítíte takhle už po třech týdnech, uvažoval hrabě, jak budete vypadat za tři roky?

Avšak osud ctnostným lidem, kteří sešli z cesty, často obstará průvodce. Théseovi dopomohly ke šťastnému návratu z Míno-
taurova krétského doupěte Ariadna a její kouzelné klubko nití, Odysseovi při cestě podsvětím, v němž dlí duše zemřelých, pomáhal Tiresiás, Dantovi zase Vergilius. A hrabě Alexandr Iljič Rostov měl k ruce devítiletou dívku jménem Nina Kuliková.

První středu v červenci, zrovna když seděl v hotelové hale a marně dumal nad tím, co si se sebou počít, hrabě náhodou zahlédl Ninu, jak sviští kolem s neobvykle odhodlaným výrazem ve tváři.

„Dobrý den, Nino. Kampak máš namířeno?“

Nina se otočila jako zločinec přistižený při činu. Když však spatřila hraběte, uklidnila se a místo odpovědi mávla rukou:

„Pobíhám sem a tam...“

Hrabě nadzvedl obočí.

„A kam přesně běžíš teď?“

...

„Zrovna teď do karetní herny.“

„Aha. Takže ráda hraješ karty.“

„Ani ne...“

„Tak proč tam pro všechno na světě jdeš?“

...

„No tak,“ naléhal hrabě. „Přece mezi sebou nebudeme mít tajnosti!“

Nina zvážila jeho poznámku, rozhlédla se napravo i nalevo, načež se rozhodla, že se hraběti svěří. Vysvětlila mu, že herna bývá skoro vždycky prázdná, ale každou středu ve tři hodiny

odpoledne se v ní scházejí čtyři ženy k partičce whistu. Pokud přijdete do půl třetí a schováte se v kredenci, můžete poslouchat, o čem mluví (hovor obsahoval i značnou dávku klení), a když dámy odejdou, dojdíte zbytek koláčků.

Hrabě se napřímil.

„Kde jinde trávíš čas?“

Tak jako předtím Nina všechno rozvážila a znovu se rozhlédla napravo a nalevo.

„Potkáme se tady,“ řekla nakonec. „Zítra ve dvě.“

A tak hrabě začal se studiem.

Hrabě strávil v Metropoli čtyři roky a považoval se za jeho znalce. Každého zaměstnance oslovoval jménem, vyzkoušel všechny zdejší služby a styl výzdoby v jednotlivých apartmá znal jako své boty. Avšak teprve když se ho ujala Nina, uvědomil si, že byl až do této chvíle naprostým začátečníkem.

Nina žila v Metropoli deset měsíců a za tu dobu okusila vlastní verzi domácího vězení. Jejího otce vyslali do Moskvy pouze „dočasně“, a tudíž se ji nenamáhal zapsat do školy. Ninina guvernantka byla venkovanka tělem i duší, a tak byla radši, když se její svěřenkyně zdržovala v hotelu, kde ji nekazily projíždějící tramvaje ani světla pouličních lamp. Otočné dveře Metropoli se jak známo nikdy nezastavily, ale Nině zůstávaly zavřené. Protože však byla neúnavného a podnikavého ducha, využila své bezútesné situace a jala se důkladně prozkoumávat celý hotel, dokud neznala každou jeho místnost, její účel i to, jak by se dala vylepšit.

Ano, hrabě chodil k malému okénku na konci haly, aby se podíval, zda mu nepřišla pošta, ale byl snad někdy v třídícím oddělení, kde v deset hodin ráno a o druhé odpolední vysypali příchozí obálky na stůl, včetně těch s červenými známkami a jasným nápisem *K okamžitému doručení*?

Ano, Fatimino květinářství navštívil v dobách jeho slávy mnohokrát, ale byl snad někdy ve střížně? Když jste prošli úzkými dveřmi v zadní části obchodu, ocitli jste se ve výklenku se světle zeleným pultem, kde kdysi stříhali stonky a zbavovali

růže trnů – dokonce i nyní podlahu zdobily roztroušené uschlé lístky trvalek, které byly nezbytnou přísadou k výrobě elixírů.

No jistě, pomyslel si hrabě. Metropol je plný pokojů za pokoji a dveří za dveřmi. Komory na ložní prádlo. Prádelny. Spižírny. Telefonní ústředna!

Bylo to jako plout na parníku. Pasažér stráví odpoledne střílením hliněných holubů na přídí, potom se oblékne na večeri, pojí ve společnosti kapitána, porazí namyšleného Francouze v baccaratu a vyrazí si na procházku pod hvězdami zavěšen do své nové známosti, přičemž si celou dobu gratuluje, že ze své cesty po moři těží, jak může. Ve skutečnosti se však vystavuje jen záblesku života na lodi – úplně totiž zapomněl na nižší patra, která se hemží životem a zajišťují plynulý chod celé plavby.

Nina se nespokojila s výhledem z vrchní paluby. Sešla do podpalubí. Pobíhala sem a tam. Za dobu, co obývala hotel, se jeho stěny nesmrskly, ale prostor se naopak rozrostl co do rozsahu i složitosti. Během prvních týdnů jejího pobytu hotel vyrostl tak, že v sobě soustředil život dvou městských bloků. Za pár měsíců už pojal půl Moskvy. A kdyby v něm Nina žila dostatečně dlouho, Metropol by obsáhl celé Rusko.

Když hrabě nastoupil ke studiu, Nina se zcela rozumně rozhodla zahájit výuku na samém dně – ve sklepení s jeho sítí chodeb a slepých uliček. S námahou otevřela těžké ocelové dveře a vpustila hraběte do kotelny, kde z ventilů připomínajících tahací harmoniku unikaly vlnící se pruhy páry. S pomocí kapesníku, který jí ochotně zapůjčil, opatrně otevřela litinová dvířka pece a odhalila věčný oheň, jenž hořel dnem i nocí a zároveň byl tím nejlepším místem, kde se v hotelu daly zničit tajné zprávy a zakázané milostné dopisy.

„Dostáváš přece zakázané milostné dopisy, že, hrabě?“

„Ovšem.“

Jako další přišla na řadu rozvodna, kde Nina hraběte napomenula, aby na nic nesahal. To bylo zcela zbytečné, neboť kovové bzučení a pach síry by bezpečně odradily i toho nejlehkovážnějšího dobrodruha. V zadní stěně, mezi změtí kabelů

a drátů, Nina hraběti ukázala páku, s níž jste mohli uvrhnout taneční sál do tmy a zajistit si tak dokonalé krytí pro krádež perel.

Následovala jedna zatáčka vlevo a dvě vpravo a dvojice stála v malém přeplněném kamrlíku, hotovém kabinetu kuriozit. Skladovaly se tu všechny předměty zapomenuté hotelovými hosty, jako například deštníky, bedekry či těžké romány, které jejich majitelé nestihli dočíst a už se s nimi nechtěli dále vláčet. V úplném rohu místnosti se tísnily dva orientální koberce, lampa a malá knihovna ze saténového dřeva, které hrabě nechal ve svém starém apartmá. Všechno vypadalo zachovale.

Když se blížili k úzkému schodišti na opačném konci sklepa, minuli jasně modré dveře.

„Copak to tu máme?“ zeptal se hrabě.

Nina se zdála nezvykle vyvedená z míry.

„Tady jsem ještě nebyla.“

Hrabě vzal za kliku.

„Bojím se, že jsou zamčené.“

Nina se však rozhlédla napravo a nalevo.

Hrabě následoval jejího příkladu.

Potom si shrnula vlasy a odepnula tenký řetízek, který nosila kolem krku. Na konci zlaté paraboly visel přívěsek, jež hrabě prvně obdivoval to dopoledne v Piazzě. Nyní však viděl, že to není ani amulet, ani medailon. Byl to univerzální klíč od hotelu!

Nina sundala klíček z řetízku a podala ho hraběti, čímž mu naznačila, že čest otvírání dveří připadne jemu. Hrabě ho prostrčil klíčovou dírkou ve tvaru lebky a jemně s ním otočil. Ozvalo se uspokojivé cvaknutí, jak západka dopadla na své místo. Pak se dveře otevřely a Nina zalapala po dechu. Uvnitř se totiž nacházela jeskyně s pokladem.

A to doslova.

Zdi místnosti lemovaly police, které se vršily od podlahy ke stropu a schraňovaly hotelový stříbrný servis. Zářil, jako by ho leštili každé ráno.

„Na co to všechno je?“ zeptala se s úžasem.

„Na slavnostní recepci,“ odpověděl hrabě.

Vedle sèvreských porcelánových talířů s vyraženým znakem hotelu stály veliké samovary a mísy na polévku připomínající poháry bohů. Byly tu kávové konvice, omáčkové misky a celý regiment jídelního náčiní, jehož každý kus stvořili s úzkostnou pečlivostí, aby sloužil jednomu přesnému účelu. Nina si vybrala předmět s rukojetí ze slonoviny. Stiskla páčku a sledovala, jak se dvě protilehlé lopatky připomínající malinké rýče otvírají a zavírají. Tázavě na hraběte pohlédla.

„Servírovací kleště na chřest,“ vysvětlil jí.

„To při recepci vážně potřebují kleště na chřest?“

„Potřebuje orchestr pozoun?“

Nina kleště opatrně vrátila na polici, zatímco hrabě přemýšlel, kolikrát ho s nimi v hotelu obsloužili. Kolikrát jedl z těchto talířů? Dvousté výročí založení Petrohradu slavili v hotelové tančírně, stejně jako sto let od Puškinova narození i výroční večeři Vrhcábového klubu. Pak tu byla intimnější setkání, jež se odehrávala ve Žlutém a Červeném pokoji, soukromých jídelnách vedle Bojarského. V době své největší slávy podněcovala tato útočiště v hostech nezvyklou upřímnost, a kdybyste měsíc tajně poslouchali u jednoho z jejich stolů, dovedli byste předvídat všechny krachy, svatby i války na několik let dopředu.

Hrabě chvíli těkal očima po policích, načež zmateně zavrátil hlavou.

„Bolševici tenhle poklad určitě objevili. Proč ho neodvezli pryč?“

Nina odpověděla s jasným úsudkem dítěte.

„Třeba ho potřebují tady.“

Ano, pomyslel si hrabě. Přesně proto.

Navzdory drtivému vítězství bolševiků a proletariátu nad privilegovanými vrstvami nebylo pochyb o tom, že i oni začnou co nevidět pořádat recepcce a bankety. Možná jich nebude tolik jako za Romanovců – žádné podzimní plesy a diamantová výročí –, ale něco jistě slavit budou, ať už sto let od vydání *Kapitálu*, nebo stříbrné výročí Leninovy bradky. Sepíší seznam hostů, který následně zkrátí. Dají natisknout a doručit pozvánky. Poté, jakmile se shromáždí kolem velkolepého kruhu stolů, noví státníci

pokývnou hlavou, aby upozornili číšníka (a přitom nepřerušili zdoluhavou přednášku z úst některého ze svých kolegů), že si dají ještě několik výhonků chřestu.

Neboť okázalost je síla houževnatá. A taky pěkně vychytralá.

Cudně klopí hlavu, zatímco císaře táhnou ze schodů a hází ho ven na ulici. O něco později, poté co v ústraní čekala na příležitost, však už pomáhá novému vůdci do kabátu a jen tak mimochodem se pochvalně zmíní o jeho vzhledu. A navrhne mu, aby si na prsa připjal medaili nebo dvě. Anebo mu naservíruje sváteční večeři a letmo utrousí, jestli by snad vyšší židle nebyla pro muže s takovou zodpovědností vhodnější. Vojáci z lidu možná spálí zástavu minulého režimu na hranici vítězství, ale zanedlouho se ozve hlahol trumpet a okázalost zaujme své místo vedle trůnu, poté co si zase jednou zajistila moc nad králi i dějinami.

Nina přejížděla prstem po servírovacím náčiní s výrazem obdivného úžasu. Potom se zarazila.

„Co je tohle?“

Na polici za víceramenným svícem stála osm centimetrů vysoká stříbrná panenka se sukní a účesem ve stylu Marie Antoinetty.

„Jídelní zvonek,“ odpověděl hrabě.

„Jídelní zvonek?“

„Patří na stůl vedle hostitelky.“

Hrabě vzal stříbrnou dámu za natupírovaný účes a jemně s ní zatřásl. Zpod sukní se ozvalo líbezný zacinkání (bylo to vysoké C), které za dobu své existence uspíšilo bezpočet chodů a vyprázdnilo padesát tisíc stolovacích míst.

Během několika následujících dní Nina systematicky pokračovala v zavedeném kurikulu tak, že svého studenta vodila z jedné místnosti do druhé. Hrabě se nejprve domníval, že se všechny lekce odehrají na nižších podlažích určených provozu a službám. Když však prošli sklepy, ústřednu a všechna zákoutí v přízemí, jednoho odpoledne zamířili ke schodišti a odtud do hotelových apartmá.

Nepovolený průzkum soukromých pokojů bezpochyby představuje jisté porušení dekora, avšak Nina sem nepřišla krást. A vlastně ani slídit. Šlo jí hlavně o výhled.

Každý z pokojů Metropolu nabízel zcela odlišnou perspektivu, přičemž nešlo jen o výšku a orientaci, ale také o čas a roční období. Pokud by se vám náhodou zachtělo sedmého listopadu sledovat pochod vojáků k Rudému náměstí, nejlepší volbou byl pokoj 322. Ale pokud jste chtěli házet sněhové koule po nic netušících chodcích, nejlépe vám posloužil pokoj 405 s okny s nízkým parapetem. Dokonce i číslo 244, poněkud depresivní pokojík s výhledem na alej za hotelem, měl své kouzlo: při dostatečném vyklonění z okna jste mohli sledovat ovocnáře shromážděné u vstupu do kuchyně, a když jste měli štěstí, občas vám nahoru hodili jablko.

Jestliže jste však toužili sledovat za teplé letní noci příjezd hostů do Velkého divadla, nejlepší vyhlídku nepochybně skýtal severozápadní okno pokoje 317. A tak...

Dvanáctého července v sedm hodin večer, když hrabě po cestě do Bojarského kráčel přes hotelový vestibul, Nina upoutala jeho pozornost a dala mu smluvený signál. O dvě minuty později ho provedla kolem pokojů 313, 314 a 315 až ke dveřím jeho starého příbytku. A když otočila klíčem a vklouzla dovnitř, hrabě ji navzdory neblahé předtuše poslušně následoval.

Stačil jediný pohled, aby se znovu seznámil s každým kouskem svého někdejšího apartmá. Byla tu stejná čalouněná křesla s červenou pohovkou, zůstaly i rodinné hodiny a velké čínské vázy ze Zahalečska. Na francouzském kávovém stolku (který sem donesli jako náhradu za ten babiččin) ležel složený výtisk *Pravdy*, stříbrný servis a nedopitý šálek čaje.

„Rychle,“ řekla Nina, když přecházela k oknu v severozápadním rohu.

Na druhé straně Divadelního náměstí zářilo slavné Velké divadlo. Bolševici, jako obvykle nahastrošení po vzoru obsazení opery *La Bohème*, si užívali teplého letního večera, postávali mezi sloupovím a nezávazně klábosili. Světla v divadelním